

הפרוטוקולים של מפקדת 'הארגון הצבאי הלאומי', יולי-נובמבר 1944

מבוא

האצ"ל, ככל ארגון מחתרתי, הקפיד על קיום משטר קונספיראטיבי בשורותיו. חבריו נזהרו, בין היתר, מהעלאת דברים על הכתב, שהיה בהם כדי לחשוף את צפונות הארגון או להעיד על עצם הברותם בו. חומר סודי כתוב, שנדרש לעבודה שוטפת של הארגון, נרשם במידת האפשר בצורה מוסווה. דיוני ההנהגה הפוליטית נמנו, כמובן, עם העניינים החסויים ביותר, ואין פלא שלא נרשמו שום פרוטוקולים מישיבות המפקדה עד סוף 1943.

אולם בעקבות הפילוג באצ"ל, חילוקי הדעות שנתגלעו בתוכו בשאלת זיקתו לתנועה הלאומית (הרביזיוניסטית) ומשבר הפיקוד של השנים 1942—1943, התפשט הפולמוס החריף, שהתנהל בין המחנות היריבים ביישוב, אף אל בין פלגי האצ"ל ולתוכם. נראה שמבוכת אי-האמון הכללי עודדה את מפקדי האצ"ל להשאיר אחריהם עדות מוסמכת — כלפי חוץ וכלפי פנים גם יחד — על עמדתו של כל אחד מהם בדיונים השוטפים.

שאיפה זו חזקה, מן הסתם על-ידי החלטת הארגון — שהתגבשה כבר באמצע 1943 — לחדש את המלחמה בכריטים. חברי המפקדה היו תמימי-דעים בעניין זה, אולם הדעות היו חלוקות בשאלה — כיצד לפתוח בלחימה ובאיזו דרך תתנהל. היו גם דעות שונות בדבר יחסי הארגון עם הגורמים האחרים ביישוב ובבעיות המבנה הארגוני.

התמודדות פנימית זו, בצד השאיפה המשותפת להוכיח כלפי חוץ כי דרכו של הארגון צודקת, נעשתה משמעותית יותר בתחילת 1944, כאשר חידש האצ"ל את הפעולות הצבאיות נגד השלטון הבריטי. כל מחדל או מהלך מוטעה — ארגוני, מדיני או צבאי — היו עלולים לחרוץ את גורל המרד. צפויה היתה התחדשותו של הפולמוס הנוקב בין 'ההגנה' והאצ"ל ובין כל אחד מהם לבין לח"י. סכסוך בין 'ההגנה' והאצ"ל עלול היה להתדרדר להתנגשות אלימה.

על רקע זה אפשר אולי להבין כיצד קרה, שבתחילת ינואר 1944, באחת מישיבותיה הראשונות של מפקדת האצ"ל החדשה בראשותו של מנחם בגין, הונהג רישום של

1. לפי עדותם של חנוך קלעי (סטרליץ) ובנימין זרעוני. שניהם היו פעילים באצ"ל מאז ראשית שנות השלושים, וב-1939 שימשו בזה אחר זה כממלאי מקום של מפקד האצ"ל, שנעצר. הם מעירים כי בדיוני המפקדה נרשמו לעתים פרטים טכניים שהיו דרושים לצורך העבודה השוטפת, אולם רשימות אלה הושמדו לאחר מכן.

דיוני המפקדה — בניגוד לכללי הקונספיראציה האלמנטאריים. שאלת הרישום לא נידונה במפקדה והדבר לא נתקבל כנוהל מחייב. הפרוטוקולים גם לא נרשמו בצורה סטנוגרפית, אלא כתמצית של עיקרי הדברים שהושמעו בישיבות. רושם הפרוטוקולים — אליהו לנקין — היה גם האיש שהציע להנהיג רישום. הנסיבות המחתרתיות הייבו רישום סלקטיבי, ויש להניח שבעטייה של סלקטיביות זו משקפים הפרוטוקולים גם משהו מיחסו האישי של הרושם לגורמים השונים במחתרת וביישוב, ושיש בהם מידה רבה של אינטרפרטאציה, לא-דווקא מודעת, לדברים שנאמרו בדיונים, ובעיקר משל עצמו.

הפרוטוקולים לא נבדקו ולא קיבלו אישור רשמי למהימנותם, שהרי לא נועדו כלל לשמש כתעוד פורמאלי אלא, כאמור, כדברי עדות למשמרת. לאחר תום הדיון היה הרושם מדפיס את הפרוטוקול במכונת-כתיבה, ללא העתקים, על נייר דק שניתן לבלועו במקרה של חיפוש פתע. כתב-היד הושמד והעותק המודפס הוסתר בתוך כד חלב שהוטמן בו ביום באדמה באחד מפרדסי פתח-תקוה, שבה שכנה אז מפקדת האצ"ל. הפרוטוקולים המובאים כאן הם העתק מדויק מן החומר ששרד (יולי—נובמבר 1944),² לא ידוע מתי הוצאו הפרוטוקולים ממקום מחבואם הראשון. הם נשמרו זמן-מה באחד 'הסליקים' של האצ"ל בתל-אביב, ולאחר קום המדינה הועברו למכון ז'בוטינסקי על-ידי יעקב עמרמי, מי שהיה מנהל שירות המודיעין של האצ"ל. הפרוטוקולים מתחלקים לארבעה סוגים:

- א. 12 פרוטוקולים של ישיבת המפקדה.
- ב. 4 פרוטוקולים של פגישות המפקדה עם מועצת מפקדי המהוזות וקציני המטה הכללי.
- ג. פרוטוקול אחד של ועדת משנה מיוחדת של המפקדה, אשר שימשה בית-דין צבאי.
- ד. פרוטוקול אחד של פגישת נציגי המפקדה עם נציגי הנהלת הסוכנות היהודית ו'ההגנה'.

כן מתפרסם כאן מכתב מאת מנחם בגין אל נתן פרידמן-יילין, חבר מרכז הלח"י, שצורף, כנספה, לפרוטוקול של ישיבת ה-1 בספטמבר 1944.

בפרוטוקולים, שכאמור לא אומתו בזמנם, יש שיבושים שונים ולעתים יש ספק בדבר פשרו של משפט. שגיאות כתיב רגילות תוקנו בנוסח שלפנינו והכתיב המקורי הואחד בהתאם לכללי הכתיב המלא. בפרוטוקולים מרובים, כמובז, מלות צופן ושמות מחתרתיים. הללו הוסברו בהערות שוליים צמודות לאזכורם הראשון

2. לנקין הצטרף ללח"י לאחר הפילוג של 1940, אולם פרש ממנו כעבור זמן קצר וב-1943 הצטרף לאצ"ל כחבר המפקדה. חברותו הקודמת בלח"י השאירה 'עקבות' בפרוטוקולים של אצ"ל.

3. הפרוטוקולים הקודמים (ינואר—יולי 1944) הושמדו בעת פעולה צבאית בריטית בפתח-תקוה, ביולי 1944. רישום הפרוטוקולים הופסק בעקבות החרפת הפעולות הברי-טיות נגד האצ"ל, תוך שיתוף פעולה עם 'ההגנה' ('הסוון'), לאחר ההתנקשות בלורד מוין.

בטקסט. לנוחיות הקורא הוספנו גם רשימות אלפביתיות של מלות הצופן ושל השמות המחתרתיים וכן את סולם הדרגות של האצ"ל, הכולל את קיצורי הדרגות המופיעים בטקסט (ראה נספח, עמ' 440—442).

שמות אמיתיים, המוזכרים בפרוטוקולים בציון האות הראשונה בלבד, הושלמו בסוגריים מרובעים. ראשי-תיבות רגילים ומלים אחרות הרשומות בפרוטוקולים בקיצור, הושלמו בלי סוגריים מרובעים. הוא הדין לגבי ראשי-התיבות השכיחים ב"ד (בן דוד = מנחם בגין).

לאחדות מישיבות המפקדה ניתנו מספרים סידוריים בכותרותיהן המקוריות (מספרים 1—3 לישיבות מן הימים 12.8.1944, 17.8.1944, 23.8.1944, ושוב מספר 3 לישיבה מיום 1.9.1944). אולם הישיבות שקדמו לזו של ה-12.8.1944 והישיבות שבאו אחרי הישיבה של ה-1.9.1944 אינן מסומנות במספרים סידוריים. בגלל העדר שיטה במספור וכדי למנוע בלבול, הושמטו המספרים הסידוריים בנוסח המובא כאן. תודתי בתונה לגב' רינה ברעלי על עזרתה בעריכת הפרוטוקולים והכנתם לפרסום.

הפרוטוקולים

מפקד מפקדי המחוזות וקציני המטה, לזכרו של המצביא העליון זאב ז'בוטינסקי¹ שהתקיים ביום ג' מנחם-אב תש"ד (23.7.1944), בשעה 21.00.

נוכחים: ² המפקד בן-דוד, ג. דניאל, ג. יוסף, ג. איתן, ג. שמשון, ג. גיורא,

1. מאז 14 בנובמבר 1937, יום שבירת 'ההבלגה' עלידי האצ"ל, צוין מאורע זה בשורותיו, מדי שנה, כמסמל את הרעיון המהפכני של השימוש בכוח הנשק כאמצעי להגשמת הציונות. ביום זה נערכו מסדרים ביחידותיו, שבהם הושמעו סקירות מדיניות ולקחי פעולות מזוינות, והועלו בדרגה אלה מאנשיו שהיו מועמדים לכך. לאחר מותו של זאב ז'בוטינסקי, בכ"ט בתמוז ת"ש (1940), נערכו מסדרים כאלה גם בכל יום-שנה למותו. מסדר הזיכרון בשנת 1944 היה בלתי שגרתי עקב פעולות המרד של האצ"ל נגד השלטון הבריטי. הפעם נערכה התכנסות משותפת של ההנהגה הפוליטית עם קציני המטה הבכירים ומפקדי המחוזות. מטרתה היתה — הבהרה בסיסית של מגמות המפקדה ועקרונות הלחימה, תוך החלפת דעות. מפגשים כאלה נערכו, מאז, מדי כמה שבועות, ככל שתנאי הביטחון אפשרו, והם היוו למעשה מועצת מפקדים, שמילאה תפקיד דומה לזה של 'מרכז' בגוף פוליטי.

2. חברי המפקדה: בן-דוד — מנחם בגין, מפקד ראשי ומנהל המחלקה המדינית במפקדה. דניאל — שלמה לבי-עמי (לוי), ראש המטה הכללי ומנהל המחלקה הצבאית-ארגונית במפקדה; כונה גם דני, בני, ורמי. יוסף — אליהו לנקין, מפקד מחוז ירושלים וחבר המחלקה הצבאית-ארגונית במפקדה; כונה גם בני מ"ן. איתן — ירוחם (איתן) לבני, קצין מבצעים ארצי; כונה גם אמיץ. מפקדי המחוזות: שמשון — משה נחמד, מפקד מחוז חיפה. גיורא — שלום רוד (ורנר), מפקד מחוז השרון. עמיצור — בצלאל סטולניצקי (עמיצור), מפקד מחוז הדרום; ראובן — דוד גרוסברד, מפקד מחוז תל-אביב; כונה גם אמציה. אביתר — יוסף לוי, מפקד מחוז פתח-תקוה.

ג. עמיצור, ג. ראובן, ג. אביתר, ר.ס. אברהם, ר.ס. אריה, ר.ק. בן-בלידור, ר.ק. עקיבא. המפקד בן-דוד מקבל את המסדר ומכריז על 3 רגעי דומיה לזכרו של המצביא העליון. לאחר מתן פקודת "בוח" מעלה המפקד בן-דוד את זכרו של המצביא המנוח. מפקד בן-דוד מזכיר את ירושתו הרוחנית של מורנו ורבנו ז[אב] ז[בוטינסקי] ואת צו מלחמת השחרור אשר הוריש לנו. גמשיך לצעוד בדרך בה התחלנו, דרך הקרב והמלחמה, כי אכן זהו הטעם היחידי לחיינו ולקיומנו. זוהי הדרך להצלת הגולה, לפתיחת שערי הארץ הנעולים ולהקמת המדינה העברית.

לאחר דברי האזכרה מתקיים טכס ההעלאות בדרגה של המפקדים כדלקמן:

ג. דניאל — ג.א.; ג. יוסף — ג.א.; ג. איתן — ג.א.; ר.ס. אברהם — ג.; ר.ס. אריה — ג.; ס. גד — ס.א. (עם הצטיינות); ס. רות — ס.א.; ר.ק. עקיבא — ס.; ר.ק. בן-בלידור — ס.; ר.ק. שאול — ס.³

לכל אחד מהמפקדים המועלים הנוכחים במסדר מקריא המפקד בן-דוד את פקודת ההעלאה: "ביום מותו של המצביא העליון הנני מעלה אותך בהסכמת המפקדה לדרגתך...". כל מפקד מועלה מתייצב לפני מפקד בן-דוד ולאחר לחיצת יד חוזר למקומו בשורה.

עם תום טכס ההעלאות מודיע המפקד בן-דוד על גמר המסדר. ניתנה הפקודה "חפשים" והוכרזה הפסקה ל-5 רגעים.

עם תום ההפסקה יושבים הנוכחים מסביב לשולחן.

דבר המפקד בן-דוד

המצב הפוליטי בשבועות האחרונים השתנה בהרבה. לאור ההתפתחות בזירות הקרב עומדת המלחמה באירופה להסתיים בעוד חודשים מספר. מנקודת מבטנו יש חשיבות משולשת לדבר:

- (א) יש סיכויים, שמספר היהודים אשר יינצל יהא גדול, לאחר שיש גם יסוד להשערה, כי רב עדיין מספר היהודים שנשארו בחיים בשטח הכיבוש הנאצי.
- (ב) נהיה חופשים במלחמתנו, באשר לא יעמוד לפנינו המכשול של "המאמץ המלחמתי"⁴ המגביל ומצמצם את שטח ההתקפה.
- (ג) נעמוד לפני המערכה המכרעת אשר תקבע את גורל הארץ ועתיד עמנו.

קציני מטה בכירים: אברהם — חיים לנדאו, מזכיר המטה; אריה — בן-ציון קשת (כצלבובון), מנהל מחלקת הכספים; בן-בלידור — ישראל אפשטיין, מנהל מחלקת ההסברה; עקיבא — יעקב תבין (פרשטיי), מנהל מחלקת המודיעין.

נהוג היה להחליף לפרקים את כינויי המחותרת או להשתמש, בכתב, בכינויים שונים בעת ובעונה אחת. השימוש בכמה שמות על-ידי אותו אדם היה נהוג בעיקר ביחס לממלאי תפקידים מרכזיים, שניסו להטעות, בדרך זו, את המודיעין הבריטי.

3. גד — מאיר ראם; רות — רחל ימיני. שאול — לא הוברר מיהו. רשימת הדרגות וקיצוריהן ראה להלן בנספח.

4. האצ"ל נמנע, בתקופה זו, מפעולות שהיו עלולות לפגוע במאמץ המלחמתי המשותף להדברת גרמניה הנאצית. לא הותקפו מטרות כגון מחנות ומחסנים צבאיים, רשת הרכבות, שדות-תעופה, צינור הנפט, וכיוצא באלה.

עם תום 6 חודשי מלחמתנו הננו יכולים לציין בסיפוק, כי תכניותינו הוצאו לפועל למרות התנאים הקשים והרדיפות המתמידות של שלטון הדיכוי. הד פעולותינו ביישוב חזק ואהדת הקהל הולכת וגדלה. גם בעולם, וכייחוד בארצות האנגלוסקסיות, מרבה העיתונות הגדולה לכתוב אודות התקפותינו על האדמיניסטרציה של שלטון הדיכוי ורואה בכך סימן לרצונו של היישוב להילחם על גורל עתידו. זו הפעם הראשונה, שהעולם הרחב הועמד לפני תוקפנות מצד הגורם היהודי בארץ-ישראל. נמשיך ללכת בדרך זו. נמשיך להלום על ראש מוסדות האדמיניסטרציה בארץ. נמשיך לפגוע בפרסטיג' שלהם, נכשיר את הקרקע למעשים גדולים.

בהתאם למצב הבינלאומי החדש, ההולך ונוצר לאור גמר המלחמה, מעבדת המפקדה תכניות מתאימות. ברור לנו, כי נצטרך אז להגביר את פעולותינו ולפגוע בעורקים החשובים ביותר של שלטון הדיכוי. נצטרך וגם נוכל, לשבש את דרכי התחבורה שלו, אשר הם חיוניים מאוד לקשר בין חלקי האימפריה. נצטרך לחלק מהלומות כבדות לשלטונות, בהן תיפגע לא רק הפרסטיג' שלו, אלא גם כושר פעולתה המעשית של האדמיניסטרציה. את הפעולות הללו נוכל להוציא לפועל. אולם עינינו נשואות למערכה המכרעת, בה ישתתף כל אחד מאיתנו, למערכת-כיבוש ממשית, אליה נתאמץ למשוך את כל היישוב. עלינו להחדיר את רעיונותינו לכל החוגים וכמו-כן להגדיל את השורות. נכריז על חודש של גיוס לשורות וחובה עלינו להוציאו לפועל ביעילות מכסימלית.

יחסנו להגנה: מר גולומב ביקש לא פעם להיפגש איתי, אולם סרבתי. אין לנו כיום איתם מה לדבר. אין הם מוכנים עדיין מבחינה נפשית למלחמה. יחסנו לתנועה הלאומית: ⁵ הנהגת התנועה בארץ אינה עומדת על הגובה. אולם אין זה קובע את עמדתנו לגבי התנועה, כי התנועה היא שלנו ולא של ד"ר אלטמן. ⁶ אנו מאמינים, כי זוהי התנועה היחידה, אשר חבריה המימדיעים עם פעולותינו והיא גם תתמוך בנו במערכה המכרעת, כי אכן זוהי תנועת ז'בוטינסקי. יחסנו לכוכבים: ⁷ בפגישות שהיו לי איתם הסברתי להם, כי אין למעשה היום מרחק רב בין שני הגופים הלוחמים בארץ-ישראל ויש לאחדם. הצלחתי לשכנע אותם, כי הסלוגנים ⁸ הפוליטיים שלהם הם נפסדים. יש התקדמות ניכרת לקראת הבנה מלאה.

תכנית "הכותל המערבי"! המפקדה החליטה, כי ביום-הכיפורים הבא תוסר החרפה שהטילה ממשלת הדיכוי על השריד האחרון של עצמאותנו בעבר,

5. תנועת הציונים הבריזיוניסטים (הצה"ר), שהתארגנו ב־1935 בהסתדרות הציונית החדשה (הצ"ח). זו כללה את בית"ר ומ־1937 את האצ"ל. התנועה דגלה במתן עדיפות להגשמה היעדים הלאומיים על פני כל רעיון ומטרה אחרים.
6. ד"ר אריה אלטמן, יושב-ראש 'המשרד המדיני' של הצ"ח העולמית.
7. כוכבים — אנשי לח"י ('קבוצת שטרן'). להלן הם מכונים 'הורגים'.
8. הכוונה לסיסמאות לח"י, כגון: הציונות תוגשם רק אם תיפול האימפריה הבריטית; טרור אישי הוא דרך ההגשמה; בכל מקום ובכל זמן — לשאת נשק, 'להרוג, ליהרג — ולא להיאסר' (ראה, למשל, י' בנאי, חיילים אלמונים, תל-אביב תשי"ח, עמ' 140).

על הכותל המערבי — סמל קדושת הארץ. עד עתה לא נפסקה אמנם מסורת תקיעת-שופר ביום-הכיפורים ליד הכותל, אולם תמיד נעשה הדבר בצנעה. שוטרים ברי-טיים היו מדי שנה בשנה ממלאים את רחבת הכותל המערבי ביום-הכיפורים, מתערבים בתוך הקהל על-מנת לשמור על הגזרה המחפירה של איסורים והגבלות ליהודים במקום קודשם. המפקדה החליטה, כי השנה לא תינתן דריסת-רגל לזר ברחבת הכותל ביום-הכיפורים והתפילה המסורתית תתקיים שם ללא התערבות באי-כוחו של שלטון הדיכוי, וכמו-כן תקיעת השופר תהא גלויה לעין כול. התכנית הזאת, אשר תיקרא "תכנית הכותל המערבי" תפורסם ברבים שבועות מספר לפני יום-הכיפורים. עלינו להוציאה לפועל בכל התנאים. הנני מודיע לכם, כי באם המפקדה תיאסר במשך הזמן, מוטלת החובה על כל אחד מכם שישאר בזמן ההוא מחוץ לכותלי בית-הסוהר להוציא לפועל את התכנית.

לאחר דברי המפקד בן-דוד הביעו המפקדים את דעתם על הסדרת יחסי העבודה בין החוק⁹, הים¹⁰ והצם¹¹ וכמו-כן חיוו את דעתם על הביולטין הפוליטי¹² שהחל להופיע. נשמעו הצעות להקריא את הביולטין בין השורות וכמו-כן לשנות את צורתו הנוכחית לסקירה שבועית כללית.

ישיבת המפקדה 2.8.1944

נוכחים: בן-דוד, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית

2. שאלות ארגוניות

3. שונות

1. אמיץ הגיש את התכנית לחגיגה¹³ הקרובה ב"ב"י¹⁴. התכנית מכוונת ל-4 נקודות. בתכנית כלולים: שני הבניינים של המוסד המרכזי¹⁵ ושתי תחנות¹⁶. המטרה

9. ח"ק (גם ח"ק) — חיל הקרב. החטיבה הקרבית העיקרית של האצ"ל, שיחידו-תיה נכללו, מבחינה ארגונית, במסגרת הסניפים, אולם לצורכי המבצעים הועמדו לפיקודם הישיר של מפקדי החטיבה. התיאום בפעילויות השונות נעשה בין מפקד המחוז לבין קצין המבצעים או בין פקודיהם. כשנתגלעו קשיים, הובא הדבר להכרעת המטכ"ל או המפקדה.

10. י"מ — יחידות מחץ, שבמשך הזמן התמוגו בח"ק והיוו כ-60% מאצ"ל עד 1948, כאשר כל אנשי האצ"ל השתתפו בפעולות קרביות. הי"מ נבחרו לפעולות מיוחדות נגד השלטון הבריטי בתוך אזורים ערביים. זיקת הפיקוד הנפרד קוימה גם בי"מ.

11. צ"מ — צבא מהפכה, שכלל עתודה קרבית להתקוממות המכרעת. כבר ב-1944 החל תהליך המיווג של הצ"מ עם חטיבת השרותים — חיל תעמולה מהפכנית (חת"מ). בסוף 1947 שוב הוקמה מתוכו עתודה קרבית — לקראת מלחמת העצמאות.

12. עלון פנימי חודשי (ואחר כך דו-שבועי או שבועי), שסקר את ההתפתחויות המדיניות ומסר ידיעות על הלך-הרוח ביישוב כלפי מבצעי אצ"ל.

13. חגיגה — מבצע צבאי.

14. היה סימול קבוע למחוזות: א — מחוז ירושלים; ב — מחוז תל-אביב; ג — מחוז חיפה (הצפון); ד — מחוז השרון; ה — מחוז פתח-תקה והאיזור; ו — מחוז הדרום.

15. המוסד המרכזי — בנייני הבולשת המחוזיים ביפו.

16. תחנות המשטרה ברחובות סלמה וצ'לנוב בתל-אביב.

- היא סילוק הפרי¹⁷ והרס. לאחר דיון בתכניות, התכניות אושרו. נקבע שהתאריך של החגיגה יהיה לא יאוחר מיום חמישי של השבוע הבא.
2. בקשר לשאלות הארגוניות שנתעוררו בפגישת מנהלי המשקים¹⁸ (יחסים עם החוק והים)¹⁹, הוחלט לערוך פגישה בימים הקרובים של כל מנהלי המשקים, בה יגישו המעוניינים את תביעותיהם וידונו על כל השאלות העומדות לבירור. כן ייערכו ביקורים קבועים בכל המשקים על מנת לברר את המצב של החיים היום-יומיים.
3. נתקבלה הודעה על הבראתו של ג.א. דניאל²⁰. הוחלט לשאול על מידת נכו-נותו לחזור לעבודה. לשם כך בנימין ייפגש עימו רשמית.
4. אמיתי²¹ הציע שנתחיל במשא-ומתן עם השלטונות. הוא לוקח על עצמו לסדר את הדבר בצורה שהיזמה תצא מצידם. אם יש צורך בדבר, הרי הוא מוכן להיות הנציג בפניהם. הוחלט: אין השעה כשירה לאיזה שהוא משא-ומתן. הגוף שינהל פעם את המשא-ומתן צריך להיות הרבה יותר מקיף, כעין ממשלה לאומית במחתרת. אנו מהווים רק חלק של אותו הגוש שיוצג פעם על-ידי הממשלה הנ"ל. השלטונות יודעים יפה את דרישותינו ואין לנו מה לפנות אליהם. התנהגותם אפילו בזמן האחרון מוכיחה שהקו הפוליטי האנטי-ציוני לא השתנה. נוסף לכך יש ספק בכשרות הצינורות דרכם מסר אמיתי את דבריו הנ"ל, ויש ספק אם הדברים נמסרו בדיוק ונכון.
5. היחסים עם האחים²² ייקבעו בזמן הקרוב בכינוס. בן-דוד ישלח מכתב ובו יביע את עמדתנו. יוצע להם להעביר את כל "האחים" למחתרת ולהעמידם לפקוד-תנו — אין כל אפשרות של מציאת פשרה במצב שנוצר היום.
6. היות וישנם מספר אנשים אשר חייבים להתייצב בפני המוסד²³ ואשר מסיבה זו יכולים לסבול בכל פעם, הוחלט לייעץ לכולם להפסיק את התייצבויותיהם ולהס-תלק.²⁴ אותם האנשים שיידרשו לנו במיוחד נקבע להם תמיכה כספית.
7. נמסרה הודעה על כניסתו לתפקיד של ג. דוד²⁵ בתור אדמיניסטרטור כללי. בעיקר יהיה תפקידו להסדיר את המחסנאות, אינוונטר וארכיון.²⁶
17. פרי — נשק.
18. מנהלי המשקים — מפקדי המחוזות.
19. ראה לעיל, פרוטוקול מיום 23.7.1944 והערות 9—11.
20. דניאל הוא בני (שלמה לוי, לב-עמי) — ראה לעיל, הערה 2. אף שמשתמע מדברים אלה שהוא נעדר מן הישיבה, הוא כלול ברשימת הנוכחים (ראה לעיל).
21. אמיתי — אריה בן-אליעזר, שנעצר בסוף מארס או בראשית אפריל 1944. עד מעצרו השתתף בקביעות בישיבות המפקדה כאורת. הוא הגיע לארץ-ישראל מארצות-הברית באוקטובר 1943, שם היה פעיל בוועד להקמת צבא יהודי בראשותו של הלל קוק. הוא התעתד לחזור לארצות-הברית.
22. האחים — הצ"ח (הסתדרות ציונית חדשה).
23. המוסד — הבולשת.
24. לרדת למחתרת.
25. דוד — אליהו רביד (מצלי).
26. רביד נעצר ולא הספיק לפעול בתפקידו. הטיפול בנשק ובאינוונטאר הושאר באחריות

שמשון חזר על בקשתו להגיב על מקרה רצה של הנהג היהודי בחיפה. הוא הסתמך על צוואתו של בן-ענת²⁷ בזמנו, שהתגובה צריכה לבוא באופן אבטומטי וכפולה.²⁸ בן-דוד הודיע, שאין הוא חושב כי יש מקום במקרה זה להגיב. אנו נמצי-אים בתקופה אחרת ובסטדיה של מלחמה אחרת. בתקופתו של בן-ענת המעמד²⁹ עסק בתגובות והיה כעין גוף אשר הגן על הכבוד הלאומי. עתה אנו נמצאים בסטדיה של מלחמה פוליטית נגד השלטון הזר ומלחמתנו היא מלחמת השחרור. הוא לוקח את האחריות המוסרית על עצמו ומשחרר את המעמד מהצוואה הנ"ל. הרצת הזה אינו פוליטי, הרוצחים נתפסו וייענשו, והעיקר — השלטונות מעוניינים בתגובתנו על מנת להפנות את הריב כלפי תושבי הארץ ביניהם ואו הם יהיו המתווכים והמשלימים ושומרי הבטחון. אסור לנו להיגרר אחרי פרובוקציות כאלה ולסטות מדרכנו העיק-רית. יש לבו זכות מלאה היום לוותר על עניין זה.

9. לאחר דיון ושקול רב הוחלט לחוג את מיקי³⁰ מתוך יחס כאל פושע. הוטל על "א" ו"ג" לטפל בהכנות. הישיבה בסתיימה.

פרטיכל של ישיבת המפקדה וקציני המטה³¹ שהתקיימה ביום י"ז אב תש"ד
(6.8.1944) בשעה 20.15

נוכחים: מ. בן-דוד, ג.א. רמי, ג.א. יוסף ג.א. איתן, ג. אברהם, ג. שמשון, ג. אביתר, ג. עמיצור, ג. ראובן, ג. אריה, ס. בן-בלדור, ס. עקיבא.

המחוזות. הטיפול בארכיון נעשה גם להבא על-ידי העוסקים בהדפסה ובהפצה של החומר המודפס השוטף. עיקר הטיפול התבטא בשליחת החומר לספריות עירוניות ולספרייה הלאומית והאוניברסיטאית.

27. בן-ענת — דוד רוזאל.

28. לא נמצאו סימוכין לקיומה של צוואה כזו. היתה זו, כנראה, התרשמותו האישית של משה נחמד (שמשון) עוד משנת 1937, כאשר האצ"ל שבר את 'ההבלגה' במחוז ירושלים, שרוזאל היה אז מפקדו. למבצע זה של רוזאל נתלוותה הסברה, שיש להגיב, כעיקרון, על פגיעה בחיים ובכבוד יהודים. משנתמנה רוזאל למפקד האצ"ל ב-1938, לא חודשה הסברה זו. במקומה הופעל תכנון מותאם למגמות המדיניות של הפיקוד העליון, שהובילו, על סף 1939, להכנת האצ"ל לפעולת כיבוש הארץ.

29. המעמד — האצ"ל.

30. מיקי — הנציב העליון, סר הרולד מקמייכל, שעמד לסיים את תפקידו ולעזוב את הארץ. מקמייכל, שייצג את מדיניות הספר הלבן של 1939, הואשם על-ידי האצ"ל ברצח לאחר טביעת אוניות המעפילים פאטריה וסטרומה (ינואר 1941, פברואר 1942). בנובמבר 1943 יום 'עם לוחם', מיסודם של אנשי אצ"ל ופלמ"ח, את הטיפתו של מקמייכל והעמדתו לדין. התכנית לא יצאה אל הפועל וחודשה עתה על-ידי אצ"ל. ראה גם להלן הערה 54.

31. המטה הכללי של אצ"ל, כמו כל מטה צבאי, היה גוף מבצע ליד המפקדה הראשית. המטכ"ל כלל את האגפים שהיו קיימים בארגון והוציא לפועל את החלטות המפקדה. ראש המטה וכן כמה מפקדי מחוזות וראשי אגפים במטה שימשו גם כחברי המפקדה על-ידי זה הפך המטכ"ל, למעשה, חלק אינטגרלי של הפיקוד העליון. המפקדה

בן דוד: הפגישה הנוכחית היא המשך הפגישה הקודמת. היא מוקדשת לבעיות דלקמן:

א. החלוקה הארגונית הפנימית: לפני חצי שנה חילקנו את החברה³² לחטיבות, מיוחדות.³³ אנו מעוניינים לשמוע את חוות-דעתם של המורים³⁴ על יעילותה של החלוקה הנו"ל, על היחסים בין החלקים השונים ומה הראה הזמן והנסיון על תוצאות העבודה לפי הסדר החדש.

ב. תעמולה: בשטח זה התקדמנו במקצת אולם עוד הרבה מוטל עלינו לעשות. יש להרחיבה, להעמיקה לשפר את תוכנה ואת צורותיה.

ג. ההתנדבות: חייבים אנו להרחיב את השורות. יש צורך לדאוג לסידור כל-י-קבול לקבלת החדשים. שומה עלינו לחדור לכל מקום ולכל חוגי החברה בארץ.

ד. מס: יש לציין התקדמות ניכרת בשטח זה. מבחינה כספית החברה היום עצמאית, אולם עדיין היכולת שלנו מוגבלת בהתאם לצרכים ויש גם אפשרויות להרחבת המפעל.³⁵ עלינו להגדילו.

ה. שרות: יש התקדמות ידועה. שדה-פעולה זה הוא חשוב מאוד ויש להרחיבו.

המפקדה מעוניינת לשמוע את דעת המורים בכל השטחים הללו ואת הצעותיהם ביחס לעתיד. תינתן האפשרות לכל אחד להביע את דעתו, אך בצורה הוגנת. תוכן הביקורת חופשית.

ג. משוין: המנגנון המוציא לפועל הוא קטן ואינו מספיק. המטה צריך להיות מורכב משלושה איש שידונו באופן קבוע על עניינים ארגוניים ויוציאו לפועל את כל העבודות. חסרה מחלקת ההדרכה.³⁶ לכן קיים הבדל בתוכן ומגמת ההדרכה בין היחידות. יש לאפשר השתלמות למורים על-ידי סידור קורסים. כספים: אין מנהלים את החשבונות בסדר. אין ביקורת קבועה. יש להסדיר זאת.

הראשית, שלא כמפקדות רגילות ובניגוד למפקדת 'ההגנה' (שהיתה מעין גוף מקשר בין ההנהלה הציבית ומטה 'ההגנה'), היתה הסמכות הפוליטית העליונה של האצ"ל ובלתי תלויה בגורם חיצוני כלשהו (עיון, למשל, ש' לבי-עמי, ארגוני המתרת היהודיים בארץ-ישראל 1943—1946, דיסרטאציה, האוניברסיטה העברית, 1972, בפרק 'המבנה הארגוני').

32. ה ח ב ר ה — האצ"ל. על-פירוב כונה בעל-פה בשם 'המעמד'. בשנים 1940—1944 כונה בכתב גם בשמות 'הלבב', 'הלמן'.

33. ראה לעיל, הערות 9—11.

34. מורים — מפקדים.

35. מ'ס חזית ישראל, המוסד הכספי החוקי שהוקם במסגרת התנועה הרביזיוניסטית (הצ"ח) ובשיתוף עם האצ"ל — ראה גם להלן, הערה 50.

36. המחלקה הכספית המשותפת עם הצ"ח.

37. מחלקת שרות ידיעות (מודיעין).

38. מאז נתמנה קצין ההדרכה הארצי (לבי-עמי) לראש המטה הכללי, באביב 1943, לא נתמנה אחר במקומו. ב-23.8.1944 נתמנה מפקד מחוז תל-אביב, דוד גרוסברד, למרכז חומר ההדרכה. ב-1946 שוחרר מהמחוז והועמד בראש ההדרכה.

ביקורים בחוזות: ³⁹ זה דבר חיובי בהחלט ויש להרבות בו. זה יוצר את הקשר בין המטה ובין החוזות.

תקציב: יש להגדיל את התקציב לחוזות, וזה יעלה את פירון העבודה, יש לשכור משרדים ומקומות פעולה, וזה בלי ספק יגדיל את אפשרויות ההתפתחות. היחס בין הטיבות: ההסדר אינו תקין. אין למפקד החוז כל פיקוח על החוק והים. הפיקוח המרכזי עליהם הוא חלש מאוד. לדעתי יש למסור את הפיקוח על המחלקות הללו למפקד החוז. אני מציע להעביר למפקדי החוזות את הביולטין של המרכז החקלאי, ⁴⁰ למען יוכלו למסור למורים במקומות אינפורמציה על הנעשה בשטח זה.

המס: המצב אצלי קשה. אנשים מסרבים ומצידנו אין כל לחץ. ⁴¹ יש לפעול בכיוון זה. אם נוציא לפועל איום אחד זה ישפיע לטובה.

ג. אביתר: החלוקה החדשה אינה מוצלחת אם הפונקציונליות של המחלקות תימשך גם להבא כפי שזה היה עד עתה. מבחינת התפקידים זה אולי נכון, אבל מבחינת ההתפתחותנו ושמירה על הרמה של האנשים זה רע מאוד. הפיקוח המרכזי על החוק והים אינו מספיק. אנשי הים, למשל, אינם מקבלים כל מזון רוחני וכל חינוך אידיאולוגי. הם הופכים בעלי מקצוע וזה עלול להתנגם בנו. אנשי החוק רוצים לעבוד בכל השטחים, אך אוסרים עליהם את הדבר. למעשה, הרי בין חגיגה אחת לשנייה האנשים הללו אינם עושים שום דבר בו בזמן שהיו יכולים להביא תועלת מרובה מאוד. תוצאת המצב הזה יכול להביא לידי משבר קשה בפנים. למעשה החוק והים מופקרים ואין דואג להם, פרט לענייני החגיגות. אני מציע למסור את החוק והים לפקודתו של מפקד החוז. ואם זה בלתי אפשרי, הרי לאפשר להם לעסוק בזמנם החופשי במחלקות אחרות.

ג. ראובן: חסרות מחלקות במטה. חסר פיקוח יעיל על החוק והים.

המשק: יש צורך ביד מרכזת בענייני משק ⁴² ובפרט בענייני ספרות. ⁴³ בדרך כלל נחוצה ספרות נוספת.

הדרך: יש צורך לאפשר השתלמות למורים וזה על-ידי הוצאת ספרות מתאימה ולא על-ידי קורסים. הקורסים לסגנים מתנהלים ללא שיטה והם אינם מועילים הרבה, ולפעמים גם מזיקים. יש להקים מחלקה להדרכה.

תעמולה: חסרה מחלקה כזו במטה. יש צורך במחלקה כזו גם בכל חוז לחוד. יש להוציא את "בחרב" ⁴⁴ עבור השורות בלבד, ושהוא יהיה ירחון ויצא בקביעות.

39. חוזות — מחוזות. כל מחוז היווה, מבחינה ארגונית, מעין אצ"ל בועיר אנפין.

40. המרכז החקלאי — המרכז המודיעיני.

41. פעולת אצ"ל בחיפה נתקלה בקשיים רבים בגלל העדר עורף ציבורי רחב והתנגדות נמרצת של סניפי מפלגות השמאל בצפון. הדבר הכביד על עבודת המחתרת בכל התחומים.

42. אינוונטאר כללי במרכז ובסניפים.

43. חומר מקצועי בכתב להדרכה בסוגי נשק ואימוני קרב שונים.

44. 'בחרב' שימש כבטאון אצ"ל מ-1938 עד 1940. הוא חודש ב-1944 כעיתון פנימי. בטאון אצ"ל היה עתה 'חרות'.

יש להרבות בו בעניינים אקטואליים. "החרות" צריך לשמש את הציבור הרחב ויש להרבות בו באינפורמציה. רצוי עיתון נוסף עבור החוגים האינטלקטואליים, שידון על נושאים פוליטיים וכלכליים.⁴⁵

ג. עמי צור: צוינו כבר התופעות השליליות של החלוקה החדשה. הפתרון: או מפקד מחוזי מיוחד לכל מחלקה או פיקוח מלא של מפקד החוז על כל החלקים. תעמולה: יש עדיין ליקויים ואני תמים-דעים עם ראובן. יש להגיע להוצאת עיתון כגון "משואות"⁴⁶ ולשתף את סופרי התנועה. הדרכה: אני תמים-דעים עם הדעות שנשמעו. יש להמשיך בהוצאת הילקוטים למורים.⁴⁷

ה מס: יש חוסר עובדים במחלקה. יש להגדילים וזה יגדיל את האפשרויות. בן-בלידור: מתקבל הרושם שיש בעבודתנו כפילות בפיקוד וכמו-כן יש לי הרושם כי נוצרת כפילות שנייה. יש מורים בעלי מקצוע⁴⁸ ומורים המטפלים בעניינים שונים חוץ ממקצועות. במובן תיאורטי עלינו על פני שטח החיים, עלינו להמשיך ולהגביר את העבודה. נעמוד בעוד זמן קצר בפני שינוי יסודי במדיניות הבריטית, והרחוב היהודי ידבר עלי-כך הרבה. עלינו לנהל בכיוון זה תעמולה חזקה. עלינו לחזק את השורות מבחינה רעיונית. לאור הצרכים של החברה יש ליצור בתי-קיבול להתנדבות גדולה. התעמולה צולעת אבל יש להודות, כי היא מתפתחת. קשה לרכוש עטים טובים ועלינו לעבוד בכוחות עצמיים. אנו זקוקים לבמה אידיאולוגית פנימית, ויש צורך לחדש את "בחרב" ולנהל את הוויכוח הפנימי. כמו כן יש לכוון את התעמולה לסקטורים השונים ביישוב ולשים לב לצד החיצוני.

ג. אריה: מברך את החברה לרגלי רכישת הרכוש החדש.⁴⁹ התנאים במס הם קשים. אין כל עזרה מצד אנשי התנועה. הם מתכחשים למס.⁵⁰ ירדנו למחתרת עם המס וזה מקשה על העבודה. החוות אינם עוזרים, ואינם מספקים את האנשים הדרושים לעבודה. דרושה ביקורת כספית קבועה. יש להוסיף עובד למטה ולסדר חוקה יציבה לבית-דין.

45. האצ"ל, כמחתרת, לא נהג לנקוט עמדה בבעיות כלכליות אלא במקרים מיוחדים, כאשר נראה היה לו, שטובת הכלכלה הלאומית מחייבת זאת.

46. 'משואות' — עיתון אצ"ל לסטודנטים ולנוער בשנות השלושים המאוחרות.

47. חוברות הדרכה והסברה למפקדים.

48. מקצוע צבאי. מדובר בהכשרה צבאית על פי תקן האצ"ל, שנדרשה להסמכת מפקדים לתפקידי פיקוד קרבי.

49. ייתכן שהכוונה למכונת דפוס שאצ"ל רכש או לצורך הקמת בית-דפוס עצמאי. חשאי.

50. ההסכם בין אצ"ל והצ"ח, בדבר השיתוף ב'מס חזית ישראל', לא התבטל להלכה, אולם למעשה, עם גבור הפעולות הצבאיות, נשאר הטיפול במחלקה וכן הכנסותיה בידי האצ"ל. ריבוי המעצרים האדמיניסטרטיביים של מאות חברי הצ"ח, הסתדרות העובדים הלאומיים (הע"ל) ובית"ר, גרמו לכך, שעסקנים בתנועה הששו ממעצר ועל כן נוהרו מקשרים עם גובי התרומות, אנשי האצ"ל. אפשר גם לקשר עניין זה עם הודעת הצ"ח להנהלת הסוכנות, במאוס 1944, שהיא אינה אחראית יותר על אצ"ל. (ראה פרוטוקולים של הנהלת הסוכנות ממאוס-אפריל 1944 ובאותו תאריך ביומנו של דב יוסף. ראה גם להלן, פרוטוקול מיום 1.9.1944.)

יש לדאוג למקומות עבור מורים ומשרדים, נוסף על הקיים, כי אם המצב יחמיר, התנאים הקיימים יקשו מאוד על העבודה.
יש לחפש דרכים להגדלת ההכנסות, כי בעבודת המס הרגילה לא נגיע לידו תוצאות רצויות.

ע ק י ב א : מוסר דין-והשבון על עבודת המחלקה.⁵¹ אורגנה מחלקת הביטחון כמעט בכל החוות פרט ל"ג". אורגנו קורסים לעובדי המחלקה. מתארגנות יתר המחלקות : היישובית, הממשלתית והכלכלית. כל שבוע מופיעים שני ביולטינים.⁵²
יש צורך לארגן יחידת תעמולה גודדת, שתוכל לחדור לקיבוצים, וזה על-ידי ארגון יחידה על-ידי ארגון המשוטטים. יש להפיץ חומר תעמולה באנגלית עבור פקידי הממשלה וקציני המשטרה והצבא.

בן-דוד : מחוסר ימן נסיים הערב את הפגישה ונמשיך בה בהזדמנות הבאה, ותינתן האפשרות ליתר המורים להביע את דעתם. ניקח לתשומת-ליבנו את כל ההערות שהושמעו כאן. אולם יש להביא בחשבון בביקורת את התנאים המיוחדים בהם התחלנו את העבודה וניגשנו ישר למלחמה. פעולותינו עשו תעמולה גדולה. תוך הפעולות עצמן הספקנו גם להתבסס קצת.

ישיבת המפקדה 8.8.1944

נוכחים : בן-דוד, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית

2. מס

3. משא-ומתן

4. חורגים⁵³

5. שונות

1. היות וההגיגה עם מימי נערכה בלעדיו,⁵⁴ הוחלט לבצע את התכנית הראשונה שנקבעה ב"א" : יש להניח שהמתיחות תעבור תוך כמה ימים ועל-כן נוכל לחוג את תכניתו בהתאם לתאריך שנקבע : יום ו' של השבוע הזה. נמסר יפוי-כוח לאמיץ לבדוק את המצב תוך כדי הימים האלה ולקבוע אם יש אפשרות לערוך את החגיגה בהתאם לתאריך או יש לדחות בגלל מתיחות מיוחדת.

2. ג. אריה חלה,⁵⁵ דבר זה גרם לשינוי המצב במס שהוא, החולה, עמד בראשו. הוחלט לאשר את הסידור הזמני שנקבע על-ידי דגני : למנות את אלון⁵⁶ כאחראי

51. מחלקת מודיעין.

52. הביולטינים יצאו מטעם מחלקת המודיעין. האחד מסר מידע על המתרחש ביישוב, האחר — על השלטון הבריטי.

53. חורגים — לח"י (לוחמי חרות ישראל). כינוי זה רומז במשהו על יחס האצ"ל אל לח"י.

54. ב-3.2.1944 ניצל הנציב העליון ממוקש שהוטמן על-ידי לח"י בירושלים. ב-8 באוגוסט, שבוע לאחר שאצ"ל החליט לקחת בשבי את הנציב (ראה לעיל, הערה 30), הוא נפצע קל בהתנקשות של לח"י בדרך מירושלים ליפו.

55. חלה — נעצר על-ידי השלטונות.

56. אלון — יצחק אבינועם (יגנס).

בעניינים אדמיניסטרטיביים במחלקה ולהעמיד את ג. אברהם כמפקח על העבודה כולה.

3. נתקבל מכתב מאת אמיתי, בו הוא מודיע על בשורה שהגיעתהו בעניין משא-ומתן עם השולטים.⁵⁷ לפי המכתב אפשר להבין, שגודע לו כי השולטים פנו אלינו. הוא מציינ שהינו מוכן להיות הנציג והמקשר בינינו. לפי הצעותיו, יש לדרוש שיימסר לידינו פיקוח על העלייה ואזי נפסיק את פעולותינו מבלי להכריז על כך בפומבי. הוחלט לברר פרטים על ה"בשורה" שידועה לו. היות ואנו לא קיבלנו שום ידיעה על כך. כן הוחלט לפנות אל העורך-דין⁵⁸ המתקשר עימו ולברר מה ידוע לו בשאלה זאת. יש חשש שהבשורה הזאת באה ממקורות בלתי-כשרים על מנת להטעותנו. דעתנו היא שעדיין לא הגיעה השעה למשא-ומתן רציני.

4. לאחר הגיגת מיקי, שנעשתה כפי הנראה על-ידי החורגים, הננו קובעים שלא חלים שום שינויים ביחסים בינינו וקרנבם אינה עולה ואינה יורדת בענייננו. אנו קובעים את העובדה הזאת לשבחם, אולם לא נפנה יותר אליהם בשום פניות על משא-ומתן, לאחר שלא בענינו על כמה מכתבים לפני כן. עליהם להיות היוזמים.

5. רוקח⁵⁹ התנצל בעניין מסיבה לנציב העליון. הוא סיפר שלא ביוזמתו נעשה הדבר, כי אם קיבל ממש פקודה מאת מושל המחוז לעשות זאת.

6. התיירים⁶⁰ קבעו את תר⁶¹ כמקשר בינינו. אותנו ייצג אמין.

7. נתקבלה פנייה מאת עסקני התנועה⁶² (יואב)⁶³ לקבוע את עמדתנו ביחס למרכז התנועה וכן לעזור על-ידי רמז למספר אישים על רצוננו בקשר עם הרכבו האישי. הוחלט לענות, שאין אנו מתערבים בענייני ההרכב האישי של המרכז. אנו רק מביעים את משאלתנו הכללית, שרצוננו לראות מרכז אקטיביסטי ואמין אשר יפנה את התנועה למלחמה כלפי חוץ. לא נביע שום דעה ולא נתמוך באופן אישי באף אחד.⁶⁴

הישיבה נסתיימה.

57. השימוש במלה 'בשורה' בידי הרושם לציון קבלת ידיעה בדבר הצעה בריטית למשא ומתן עם אצ"ל, מרמז שהארגון היה מוכן לקיים הפוגה בלתי מוכרות תמורת עליית המוני ניצולים משואת אירופה.

58. עורך-הדין מכס זליגמן, שייצג את בן-אליעזר בעניין מעצרו.

59. ראש עיריית תל-אביב.

60. תיירים — חיילים. הכוונה כאן לאנשי בית"ר ואצ"ל שהתגייסו לצבא הבריטי והציעו את שרותם לאצ"ל. עד אז עזרו לאצ"ל באופן בלתי מאורגן. בפרוטוקולים אחרים משמש המונח 'תיירים' ככינוי לחיילים בריטיים.

61. תר — תנחום רבינוביץ. איש בית"ר בצבא הבריטי שעמד בראש התארגנותם, מטעם הצ"ח, של חברי בית"ר, שהתגייסו לצבא הבריטי, וכן היה ממונה על פעילותם החשאית בשורות אצ"ל.

62. התנועה הלאומית הרביוניסטיית.

63. יואב — יצחק גוריון. כעבור שנה נתכנה 'ואבי', והתמנה אחראי על הקשר עם העצורים בארץ ובאפריקה.

64. ראה פרוטוקול מיום 1.9.1944 ולהלן, הערה 105.

ישיבת המפקדה 12.8.1944

נוכחו: בן-דוד, בוגי, בנימין, אמיץ.

1. תכנית

2. חוק וים

3. המצב ב"א"

4. כסף

5. תגובה

6. שונות

1. אמיץ מוסר דין-וחשבון על המצב ב"ב", שנוצר בימים האחרונים ואשר מנע מלהוציא לפועל את החגיגה. בכל המקומות נמצאים תיירים⁶⁵ באופן קבוע, אשר קיבלו על עצמם את הטיפול במקומות אלה. עדיין אין לנו אפשרות לבוא עימם במגע⁶⁶ ועל זה היתה גם החלטה פרינציפיונית בזמנו. באם המצב לא ישתנה עד יום 17 לחג, נחפש מקום אחר לחגיגה. הוחלט על הפצת חומר הסברתי בין התיירים הזרים.

2. גידונו שאלות הנוגעות במבנה הארגוני של החוק והים, שנתעוררו בפגישת מנהלי המשקים.⁶⁷ צוינה העובדה שלאנשי המחלקות הללו חסרה הסברה פוליטית, והוחלט לשפר את הדבר על-ידי פגישה מיוחדת עם בן-דוד. אנשי החוק והים מקבלים אותו החינוך ששאר האנשים, אולם מבחינה מקצועית עליהם לעמוד על גובה יותר גדול. נוסף לכך יש לשמור על הצד הספציפי של הים שלמענו נוצר. הוחלט לנסח באופן סופי את הסטטוס של היהוסים בין המחלקות בישיבה הבאה.

3. לאחר המחלות האחרונות ב"א" נוצר שוב מצב קשה בעבודה. בייחוד עם מחלתו של אביתגר.⁶⁸ הוחלט להעביר בהקדם את מפקד גלילי⁶⁹ ואת אליהו⁷⁰ ל"א".

4. גידון המצב הכספי. לאחר מחלתו של אריה הלה ירידה בהכנסות. התברר שההכנסות הממוצעות לחודש תגענה עתה עד סכום של 1500 ל"א". הוחלט לשמור על גבולות התקציב הזה. הוחלט להתמסר במיוחד להכנת תכנית ממשלתית חד-פעמית,⁷¹ אשר תוכל לבסס את המצב הכספי.

5. נפוצו שמועות על עינויים של אביתגר. הוחלט לבדוק את אמיתות השמועות, ובאם הינן נכונות — מיד להגיב. כי לאחר התרעתנו אין יותר מה לחכות.

65. תיירים — הכוונה כאן לחיילים בריטיים (השווה לעיל, הערה 60); בגבור התקפות המחותרת הופעל הצבא הבריטי נגד המורדים.

66. לבוא במגע קרבי עם הצבא הבריטי.

68. אביתגר — יהודה נאות (גלובמן), מפקד הח"ק בירושלים.

69. גלילי — דב אפרת, שמילא את מקום לנקין, לאחר מאסרו.

70. כנראה אליהו טמלר, סגן קצין מבצעים.

71. מבצע גדול לתפיסת כספים של ממשלת המנדט, שמגמתו היתה לספק לאצ"ל תקציב לתקופה ארוכה, להכנת ההתקוממות הכללית. אצ"ל השתדל להימנע מתפיסת כספים של בנקים יהודיים (ואפילו ערביים), למרות שממשלת המנדט נהגה לתת לבנקים פיצוי מלא.

6. הוחלט לעשות מאמצים למען שליחת מורה לדרום-אפריקה.⁷²
 7. הוחלט להוסיף לסכום ה-7,500 לא"י של תמיכה למשפחת שפסיל⁷³ עוד סכום זה.
 הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה 17.8.1944

נוכחים: בן-דוד, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית
  2. שאלות ארגוניות
  3. כספים
  4. אחים
  5. שונות
1. המצב לא הוקל. התיירים ממשיכים להימצא בכל המקומות ולטפל בכל התיירים בעיר. עתה עלינו להחליט באופן עקרוני אם לבוא "במגע" עימם או לאו. באם נסתכל לעתיד הרי נוכל לתאר לעצמנו שבהמשך הזמן ילך המצב ויחמיר עד כדי כך, שנצטרך בכל מטרה להיתקל בתיירים. על כן לא תהיה לנו כל דרך אחרת אלא לבוא ב"מגע" עימם. באם התיירים מתחילים לשמש מכשיר דיכוי בידי בעלי הבית⁷⁴ הרי אין לנו לחשוש בפני "מגע" בהם. בני, בנימין ואמיץ מוצאים שעדיין לא הגיעה השעה לכך. גם אנשינו טרם הוכשרו לקראת מגע כה רציני ואין אנו יודעים אם יעמדו בנסיון בלי הכשרה מוקדמת לכך. הוחלט להתחיל בהכשרה נפשית לקראת הדבר הנ"ל ובהסברה רחבה בין האנשים, כי יום יבוא ולא נוכל להימנע מכך. הוחלט שבמקרה והמצב לא ישתנה עוד במשך שבוע אחד נבצע חגיגה כנגד מטרות אחרות, שלקראתן נתחיל בהכנות באופן מקביל.

בן-דוד מעורר את שאלת ה"קיר".⁷⁵ היום הזה הולך ומתקרר ועלינו להחליט באופן סופי על המעשה הנ"ל וכן על הצעדים שיש לנקוט בהם בקשר עם זה. בנימין מביע דעה כי אנו לא נוכל באופן מעשי להגשים את חגיגת ה"קיר". אם נודיע על כך מלמפרע (כשם שהוחלט) הרי לא יתנו לאף אחד מאנשינו להתקרב למקום ולא להביא עימם שום דבר. יצא שכל התעמולה בשאלה זאת תישאר ללא מעשה מצידנו ויתקבל הרושם שנכשלנו. החגיגה הזאת יכולה לקבל אופי רציני מאוד, אולם לדעתו טרם הגענו לסטדיה זו. בקשר עם המצב הכללי דעתו היא, שיש צורך בהפסקת החגיגות לתקופה מסויימת למען להקדיש את כל המרץ לביסוס המצב הפנימי — גיוס אנשים למשקים והגדלת כמות הפרי. במשך חצי השנה הצלחנו להעלות את שמנו על שפתי כול, לגרום לתזווה ניכרת בהלך הרוחות בפנים היישוב,

72. מדובר בשיגור מפקד לדרום-אפריקה על מנת לארגן שם סניף אצ"ל.
 73. שפסיל — שבתאי שמידט. אחד משני הנהגים הקבועים שעבדו בשרות מלא באצ"ל לצורכי המבצעים. היה נשוי ואב לשני ילדים.
 74. השלטון הבריטי.
 75. הקיר — הכותל המערבי. 'תכנית הכותל' — ראה פרוטוקול מיום 23.7.1944.

להפגין את זעמנו בכל העולם, לטהר את הצד המוסרי בתוך הבית לרמה גבוהה מאוד. אולם לא נוספו לנו אנשים ולא נוסף רכוש. מצבנו הכספי אינו איתן. הרבה מאוד ממנהלינו המנוסים חלו ואין להם תחליף, אלה שעמדו מן הצד לא חזרו אלינו.⁷⁶ עתה יש גם הזדמנות מבחינה פוליטית להפסקה זאת. יש לנצל את חילופי הגברא בשלטון וכאילו לתת את השנסה לאיש החדש⁷⁷ לשנות את התנהגות השלטונות. אמנם יש לשער, שגם האיש החדש לא יביא הרבה טובות לנו, ולבסוף נצטרך להתחיל שוב במלחמתנו,⁷⁸ אולם תקופת מעבר זאת של חילופין והבלטת הקו החדש מצד האיש החדש עלינו לנצל לביסוס הפנימי. זו היא הזדמנות בלתי חוזרת עברנו, כי אחר-כך כל הפסקה מצידנו תחשב בעיני כול ככישלון. עלינו גם לזכור שמתקרבת התקופה המכרעת ואנו איננו מוכנים לגמרי. כמובן ההחלטה הזאת צריכה להיות פנימית בהחלט ואין לתת שום הכרזות על כך ושום פרסום לדבר.

בן-דוד מביע דעה מתנגדת. הוא בעד חגיגת ה"קיר". יש כל הסיכויים שלא נצטרך לבוא לידי מעשה שם. יש לשער שיפנו אלינו לשם משא-ומתן. באם לאו, הרי נגיב על-כך במקום אחר. הוא אינו יכול להסכים להפסקה. אינו רואה כל ביטחון שיוקל לנו באם נפסיק בלי להודיע על-כך. המחלות תמשכנה בלאו הכי. האיש החדש לא יביא שום שינוי רדיקלי לטובה ואין גם מה לצפות ממנו להרבה. בינתיים המצב של דיכוי ושל התעללות בענייני ההצלה נמשכים בכל תוקפם והדבר אינו מצדיק את הפסקה הזאת. כמובן יש לדאוג לביסוס המצב הפנימי אולם את זה יש להגשים באופן מגביל עם החגיגות.

שאר הקצינים מזדהים באופן עקרוני עם בן-דוד. בני מעיר כי יש להקדיש תשומת-לב בראשונה לביסוס המצב הכספי.

2. הוחלט על הסטטוס של מבנה המחלקות בעיקר של החק והים. באופן יסודי אנו מוצאים שהחלוקה שנקבעה בזמנו על ים, חק, חתם וצם⁷⁹ הינה חלוקה מוצלחת מאוד והוכיחה את יעילותה המעשית. אין לעשות כל שינויים במבנה זה, אולם בהתחשב עם טענות שונות של כמה מנהלי המשקים⁸⁰ הוחלט שיש צורך בהסדר היחסים בין האחראיים לחק וים במקומות שונים לבין מנהלי המשקים. ההסדר הזה יבוא על-ידי כך, שמדי פעם בפעם ייפגשו האחראים למחלקות הנ"ל בכל מקום עם מנהל המשק המקומי ובנוכחות ראש המחלקות הנ"ל הארצי. בפגישות הללו יתבררו כל העניינים של המחלקות ויחליטו עליהם מתוך שיתוף והבנה הדדית. אין

76. חברי האצ"ל שהפסיקו את פעילותם בזמן הפילוג עם לח"י, בי-1940, אף שלא הצטרפו ללח"י.

77. לורד גורט, שמונה לנציב עליון במקום מקמיכל.

78. מנהיגות אצ"ל לא ייחסה חשיבות לחילופי נציבים, שהרי ראתה בממשלת בריטניה את האויב העיקרי, האחראי לבגידה בעם היהודי (ראה, למשל, הודעה על הכרזת המרד של אצ"ל וכן 'תשובה לצ'רצ'יל', במכון ז'בוטינסקי).

79. ראה לעיל, הערות 9—11.

80. ראה פרוטוקול מיום 23.7.1944.

להרשות שיעשו דברים במחלקות האלה אשר ייעלמו מידיעתו של מנהל המשק המקומי; יש להודיע על כל הסידורים לו, אולם ברשותו של ראש המחלקה הארצי לבוא במגע ישיר עם האחראים למחלקות במקומות ולקבוע עימם סידורים, ביחוד הנוגעים לחגיגות, ולאחר זה להודיע על כך למנהל המשק.

3. נדונו שוב שאלות כספיות והתכנית הקשורה לשאלה זאת.

4. מצד האחים באה טענה, שהם אינם מקבלים את העזרה הדרושה מצידנו. הוחלט לענות להם, כי אין אנו יכולים לתת את אנשינו לעבודתם יען כי הם מיד עלולים להידיבק ממחלתם. דעתנו היא, שהיות ואין נותנים להם אפשרות לעבוד באופן חופשי ומדכאים אותם ללא דין יש להכריז על העברת כל האחים למרתף.⁸¹

5. גל⁸² נפגש עם יוסף ב"א" ובפגישה זו הביע דעה, כי יש צורך בהפסקה, תוך משא-ומתן עם בעל-הבית בעזרתו של א[לטמן]. הוא נתן לכך הרבה נימוקים פוליטיים ותכסיסיים. הוחלט לענות בשלילה. ביחוד על שאלת המשא-ומתן ועוד באמצעות א[לטמן], אשר אינו יכול להיות בעינינו אוטוריטטה לאחר שכתב דברים מחפירים עלינו.⁸³ הוא אינו מוסמך עברנו.

6. הוחלט להתיר את גיוס האנשים החדשים בכל המקומות ולעודד את הדבר.⁸⁴ הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה 23.8.1944

נוכחים: בן-דוד, סבח⁸⁵ (שחזר זה עתה),⁸⁶ בני, בנימין, אמין.

1. תגובה
2. תכנית
3. חורגים
4. כסף
5. שונות

81. לפעילות מחתרית.

82. כנראה צריך להיות 'בל' — ד"ר בנימין לובוצקי (אליאב). ב-1942 עמד בראש המוסד הפוליטי העליון המשותף של אצ"ל והצ"ח, בו ייצג את הצ"ח. בסוף אותה שנה פרש מפעילות באצ"ל בגלל התנגדותו לתכנית חידוש המלחמה בכריטים.

83. ב'המשקיף' (בטאון הצ"ח) מיום 16.7.1944 הופיע מאמר מערכת (בעקבות התקפת האצ"ל על מטה המשטרה בירושלים), שגינה את המבצעים הצבאיים של האצ"ל וטען שהם פוגעים בפעילות המדינית. אלטמן, כיושב-ראש הצ"ח, היה אחראי למדיניות המערכת של 'המשקיף'.

84. קבלת מתנדבים חדשים לאצ"ל עוכבה זמנית עד שתושלם הכשרה מזוהרת של טוראים מצטיינים לתפקידי פיקוד, כדי שאפשר יהיה לקלוט מועמדים לגיוס, אשר רבו עקב גבור האהדה למרד. אולם, כתוצאה ממצערם של עשרות רבות של מפקדים, בדרגים שונים, הותר לסניפים לחדש את הגיוס למרות שקיצור תהליך הכשרת מפקדים חדשים פגם ברמת המפקדים הזוטרים. המפקדה סברה כי עצם תנאי הלחימה תורמים לייעילות ההכשרה העיונית והמעשית ולקיצור תקופת הטירונות.

85. סבח (סרן בן-חנוך) — יעקב מרידור.

86. באוגוסט 1943 התפטר מרידור מתפקידו כמפקד ראשי, בעקבות הבעת אי-אמון מצד

1. לאחר התגיגה ב"ב" הוחלט לפרסם רקלמה.⁸⁷ הוקרא הטקסט של הרקלמה, ולאחר כמה שיפורים ותיקונים התוכן אושר. הוחלט לפרסמה ביום מוצאי-שבת או יום ראשון.

2. תכנית ה"קיר" נדונה באופן סופי. הוחלט להתחיל בתעמולה בשאלה זו בעוד שבוע ימים.

בנימין עורר שוב את השאלה הפרינציפיונית בנוגע להפסקה.⁸⁸ התנהל ויכוח ממושך ורציני בשאלה זו. כל קציני המפקדה הביעו דעה מתנגדת להצעתו של בנימין וההצעה לא נתקבלה. הוחלט בהכנת תכנית הגיגה נגד המבצרים⁸⁹ ביום ה"קיר" בתור תגובה במקרה שלא נענה לדרישתנו.

3. התקיימה פגישה עם נציג החורגים. הפגישה הוכיחה שהם אינם מעוניינים באיחוד. נציגיהם באו עתה לאחר התגיגה נגד מיקי, שבוצעה על ידם.⁹⁰ הם קיוו שהדבר יעלה את קרנם ואולי יוכלו להקריא⁹¹ לנו את התנאים של השיתוף. אולם דעתנו היא: התגיגה היתה חשובה מאוד ובעלת ערך רב, אולם אין יחסנו כלפיהם משתנה לטובה או רעה לאחר זה. ומבחינה טכנית הרי אפשר היה לציין כישלון די המור בעצם הביצוע. אולם אנו איננו קובעים את עמדתנו כלפיהם בהתחשב עם מעשה זה או אחר. דעתנו היא: זה הוא אבסורד לקיים שני מחנות לאומיים לוחמים ועל כן יש להתאחד ולחסל את הפרשה העגומה של העבר. יש כל הנתונים והיסוד לכך לעשות זאת, ומציגנו — נכונות מלאה וכנה לצעד זה. אולם הם הודיעו שאינם דנים לעת-עתה על איחוד.⁹² הם מציעים עזרה הדדית בהגיגות וחילופי אינפורמציה

רוב חברי המפקדה. שלמה לא נבחר למ"מ המפקדה. על-פי הצעת בגין, אשר לו הוציעה או המפקדה את הפיקוד, הוסכם להשאיר את מרידור בתפקידו, לנסיון. בראשית דצמבר 1943, לאחר כשלון תכנית חטיפת הנציב העליון (ראה לעיל, הערה 30), נאלץ מרידור להתפטר שנית. הפיקוד הוצע שוב לבגין (למרות התנגדות ממישה מפקדים בכירים). מפקדים בכירים אחרים התנו המשך פעילותם בהוצאת מרידור מאצ"ל וחלקם התנגדו להסמיכו לתפקיד בכיר כלשהו. בגין נאלץ לוותר על מרידור, שנשאר מחוץ למסגרת אצ"ל מאז ועד סוף אוגוסט 1944. בהשפעת בגין, פנה לבקין ללוי שיציע בישיבה ההוזיר את מרידור.

87. רקלמה — כרוז. בערב ה"23.8.1944 ביצע אצ"ל התקפה משולבת על בנייני הבולשת המחוזית ביפו ועל תחנות המשטרה באבו-כביר ובנווה-שאנן בתל-אביב. מטרת המבצע — תפיסת נשק — הושגה בחלקה לאחר קרב קשה.

88. ראה פרוטוקול מיום 17.8.1944.

89. ארבעה מבנייני המשטרה המבוצרים ('טייגרט'), ברחבי הארץ: בחיפה, בקלקיליה, בבית-דגן ובקטרה שבאיזור גדרה.

90. ראה פרוטוקול מיום 8.8.1944 והערה 54.

91. להכתיב.

92. נתן פרידמן-יילין (מור) התנגד לאיחוד לח"י עם אצ"ל (ראה מכתב לח"י לאצ"ל שצורף לפרוטוקול מיום 1.9.1944; ראה גם עדות מור באוניברסיטה העברית, יהדות ומגו). במידה פחות החלטית התנגד לכך ד"ר ישראל אלדד (שייב) (ראה י' אלדד [שייב], מעשר ראשון — פרקי זכרונות ומוסר השכל, תל-אביב תש"י, עמ' קמ"ח). לעומתם, יצחק שמיר (יורניצקי) גרס איחוד עם אצ"ל (ש' לביעמי, מקום האצ"ל בין ארגוני המחתרת, עבודת גמר, האוניברסיטה העברית 1969, עמ' 134). הזל-רוח זה מתאשר

על האויב החיצוני וזה הכול. בשבילנו הדבר לא יתן שום תועלת. אנו איננו זקוקים לעזרה מצידם, כי לא אנשים ולא פרי הם לא יתנו לנו. יוצא שההסכם בצורה זו יהיה חד צדדי ולנו לא יהיה כל ביטחון שהפרי יוחזר לאחר השימוש, יען כי לא יהיה לנו כל פיקוח על מעשיהם. הננו רואים בהתנהגותם זו חוסר כנות ופטריוטיזם ודוחים את הצעותיהם. הננו מציעים להם באופן סופי את האפשרות היחידה שנשארה והיא: הקמת מפקדה משותפת על יסוד של מספר נציגים שווה משני הצדדים במקרה של חילוקי דעות בתוך הגוף הזה, הרי ההכרעה תהיה בידי בן-דוד, שמתחייב להיות אובייקטיבי בהחלט ולפסוק מתוך גישה פטריוטית טהורה בלי להתחשב עם שום סנטימנטים אישיים. שני המשקים ימשיכו להתקיים כגופים נפרדים, אולם יתנהלו על-ידי ההנהגה העליונה הנ"ל מבחינת קביעת התכניות להגנות, תעמולה, משא-ומתן עם גופים שונים, הדרכה וכו'. שני הצדדים מבטיחים, שיגשו לעבוד בהסדר זה תוך כנות מלאה ורצון טוב.

במקרה שלא יקבלו את הדבר הזה הרי ישארו יחסינו כשם שהיו עד עתה. ואז נציע להם לכל הפחות להפסיק את ההשמצה של הזולת בתוך שורות האנשים. ננסה הודעה בשותפות לשני הצדדים ובה נביע דעות של אהדה אחד לגבי השני. הודות לכך לפחות נמנע את הניסיון של המשכת יחסי השנאה בין האנשים משני המחנות. הננו מציינים שמצינו אין יחס כזה אל אנשיהם, אולם מורגש הדבר מצידם, כלפינו.

4. הוחלט שסבב יקדיש את כל תשומת-לבו לשיפור המצב הכספי ולתכנית.

5. הוחלט שאמציה⁹³ יהיה מרכז ענייני החומר המקצועי להדרכה. הישיבה בסתימה.

פרטיבל מיישבת המפקדה וקציני המטה שהתקיימה ביום ה', י"ב אלול תש"ד

[31.8.1944]

נוכחים: מ. בן-דוד, ס. ב"ח, ג.א. רמז, ג.א. יוסף, ג.א. איתן, ג. שמשון, ג. ראובן, ג. אביתר, ג. עמיצור, ג. אברהם, ס. עקיבא, ס. בלידור, דוד.

בן-דוד: מהתפתחות המאורעות בימים האחרונים הננו למדים שתי מסקנות: (א) הפרוגנוזה שהעמדנו על קץ המלחמה הקרב, המחייב להשלים את ההכנות בהקדם לקראת המערכה המכרעת — מתאמת. קשה אמנם לקבוע את יום סיום המלחמה באירופה, אך אין זה אלא עניין של חדשים.

(ב) המתחולל בחזיתות מטיל צל על המאורעות בארץ, אך למרות הכול נודעת לתן חשיבות בין הגויים.

על ההנחות הנ"ל עלינו להקים בניין הגיוני ולקבוע את תכנית פעולתנו. לכאורה נראה — לפי הנחה ב' — כי לא כדאי כעת להקריב קרבנות, אלא צריך לרכוז את

בחזורים פנימיים של לח"י (ראה כתבי לח"י, ב, תש"ד, עמ' 199—200; 'בינינו לבין האצ"ל', חוזר לח"י; 'על מפתן השנים — סקירה לסיום שנת תש"ה', המעש, אלול תש"ו [מכון ז'בוטינסקי]).

93. א מ צ י ה — דוד גרוסברד. ראה לעיל, הערה 38.

כל הכוחות עד שינוי המצב הבינלאומי נאו יעלו הפעולות — בין המוניות, בין ספורדיות — על סדר-היום. אך אין להסיק את המסקנה הזאת; פעולותינו הראו, כי זו הפעם הראשונה הועמדה דרישה יהודית נתמכת בכוח-הזרוע, בפעולות מתמידות והולכות וגדלות. אין הפעולות פוגעות באימפריה, אלא בשלטון הקולוניאלי, אשר השקט והביטחון הפנימי דרוש לו בהשתלטותו על "נייטיבס". פעולותינו וזו של הפלג⁹⁴ עשו רושם גדול. אולם אירעו הדברים בימים ששקט יחסי שרר בחזיתות, אך גם היום — בימי האופנסיבה הגדולה באירופה — אין להפסיק בפעולות, אלא יש לתכנן בהיקף רב ובדייקנות. היסודות הפוליטיים שנתקבלו בזמנו בלונדון — כי על היישוב העברי להיות בארץ שלישי של האוכלוסיה ולא יותר מזה — מחייבים עדיין ויחייבו גם את הנציב החדש. כל עוד קיים הסטטוס הזה דרושות התקפות מתמידות. לשתוק — במצב זה — פירושו לוותר על מלחמת השחרור הלאומי. כשם שהפולנים והצרפתים לא יכלו להפסיק את הפעולות הספור-דיות של מחתרותיהם, כן גם אנו. הגירויים בהונגריה, השמדת הגולה וההתעללות מצד הממשלה נמשכים, ואם לא נגיב על המצב המחפיר הזה נימצא בניגוד גמור לעקרונות המלחמה שלנו. עלינו להגיב על הטבח — בזמן ששערי הארץ נעולים. לכן החליטה המפקדה כי הפעולות תמשכנה, כמו עד עתה, בהתאם לתכנית. אמנם לא התחייבנו "לספק" פעולות כל יום, אבל נכה ונמשיך להתכונן למכה הבאה. אני מזהיר את מפקדי המחוזות, כי עלול המצב להשתנות ולא נוכל להיפגש כעד עתה, אך אם לא יחולו שינויים, נמשיך כמקודם.

ד ר כ נ ו בע ת י ד : ב ר י ל ג , כי בתום המלחמה, אין לקוות לפתרון ציוני אבטור-מטי מטעם לונדון. הוטל עלינו התפקיד לבצע התקוממות המונית. אנו סבורים, כי ארגון, השולח אנשיו לשפיכת דם, חייב לא רק לדעת את מטרתו האידיאולוגית, אלא להטיל על עצמו תפקידים המובילים למטרה. הוא צריך לדעת מתי יבוא שיא מלחמתו, שיביא את הפתרון המקווה. חובתנו לגולל את חרפת הטבח באירופה על-ידי מלחמה צבאית מתוך התקפה. אין להסתפק במכות מדי פעם בפעם, צריך להביא את עצמנו לידי יציאת כל הכוח, ואולי נצליח להביא לכך את כל היישוב. אין זה תלוי בנו. אנו סבורים, כי נזכה לעזרת בן-ברית מבחוץ,⁹⁵ לעזרה ממשית. בצידנו אהדת הנוער העברי. אך הפעולה המכרעת דורשת יותר חומר אנושי ויותר ברזל⁹⁶ ממה שיש בידנו. אך אם נרצה למלא את השליחות עד הסוף עלינו להכין את ההתקוממות. עלינו ללמוד מווארשה ומפאריס,⁹⁷ בלי לעשות אנלוגיה — כי הרי הם מקבלים עזרה מבחוץ. אבל אנו יכולים לראות, כי המלחמות הללו נמשכות בבירות, וגם אנו אם נפעל בירושלים העריך יהא רב. אך לא נסתפק בבירה בלבד. פעולותינו עד היום רב ערכם מבחינת הרושם שהשאירו על הערבים וגם מבחינה

94. הפלג — לח"י.

95. האצ"ל היה מוכן לקבל עזרה מכל מדינה, פרט לרוסיה ולאנגליה (ראה ש' לב-עמי,

ארגוני המחתרת [לעיל, הערה 31], עמ' 180—181).

96. ברזל — נשק.

97. מדובר בהתקוממיות נגד הגרמנים בווארשה ובפאריס באוגוסט 1944.

הינוכית ביחס לנוער העברי. יש לי הרושם, כי גם בלונדון מדברים כבר עם יהודים אחרת כתוצאה מהפעולות. הד פעולותינו עבר את כל העיתונות העולמית. הצלחת הפעולה המכרעת דורשת אנשים וברזל. יש לכן ראשית-כול לשמור על הקיים. את הפטפטנות יש לעקור מן השורש. יש להגביר את הקונספירציה — "האויב שומע תמיד". אולי נוכל לקבל אנשים חדשים, אך מפקדים גבוהים אין מקבלים מן המוכן. לכן שמרו על הזהירות. יש להגביר את השורות. השבנו לעשות את זאת על-ידי התנדבות בהכרזה פומבית, אך כנראה לא נעשה זאת עד סוף המלחמה, אך ההתנדבות צריכה להימשך. בשבוע הבא — עם התחלת הלימודים — נפנה בכרוז לנוער הלומד, ויש להפיצו בין כולם. כל יתר עבודת התעמולה תצטרך להימשך על-ידי החוות. יש למנות בכל חזו אדם מיוחד שיטפל בכך. אולם על תצטמצמו בהתנדבות בכל כתיבי בית-הספר, יש לעשות את הדבר גם בסדנאות וברחוב. אמנם אין לנו מספיק מפקדים, אך הפעולה הזאת מוכרחה להתקדם אף אם בהתחלה היא קשה מאוד.⁹⁸ אין לנו הרבה ברזל. ומה שיש הוא טיפה לגבי הדרוש. יתכן כי בלי עזרה מהחוץ לא נשיג הרבה, אך כל דבר קטן הוא אוצר. גם מגמת הפעולה הקודמת⁹⁹ היתה להשיג ברזל. החוות חייבים לעשות את כל המאמצים לרכישת ברזל.

אשר לחינוך — הרי החינוך המוסרי הוא, כי כל חייל צריך לראות עצמו כבן-מוות. היום פועלים רק הח"ק והי"ם, אך ביום שיבוא, כל אחד ישתתף בקרבות וייתכן שלא רבים יחזרו. בכיוון זה צריך ללכת החינוך. אין אנו מבטיחים שום דבר; כל השפעה במדינה, רק מלחמה — מלחמת חירות.

פעולת הכותל המערבי: בסוף אלול גפרסם את התכנית. היא תדרוש מאמץ תעמולתי גדול, ובהצלחתו — הצלחתנו. נפיץ חומר רב בבתי-המדרש ובמקומות ציבוריים, נגאם נאומים ונגהל תעמולה. בייחוד בראש-השנה צריך להיות שיא התעמולה. דרישתנו — כי לא יבואו שוטרים בריטיים לכותל בעת התפילה ביום-הכיפורים. נזהיר את השוטרים ונהיה גם מוכנים להגבה. אולם הצלחת הפעולה תלויה בתעמולה המוקדמת.

שאלת הח"ק והי"ם: המפקדה דנה בהצעות שהושמעו. היא מצאאת את החלוקה למוצדקת. אשר לחינוך של אנשי שני הסקטורים הללו המפגרים], דרוש לנו מדרך ראשי לענייני הרכה ונשתדל למצאו. עד אז תוקם ועדה בראשות ס. ב"ה שתרכז את כל החומר ותשתדל להוציאו בדפוס. עיקר הקושי הוא בקביעת סמכות מפקד החזו ביחס לח"ק והי"ם. לקחנו בחשבון את חוסר התיאום ששרר עד כה והחלטנו, כי אזת לחודש תתקיים ישיבה משותפת בכל חזו, בה ישתתפו מפקד המחלקה האופרטיבית, מפקד החזו, מפקדי הח"ק והי"ם. באותה ישיבה יסדרו כל העניינים וזה יוכל למנוע סיבוכים. אך לפני כל פעולה יוכל בא-כוח המטה לפנות

98. ראה לעיל, הערה 84.

99. התקפות אצ"ל על תחנות המשטרה והבולשה ביפו ובתל-אביב ב-23.8.1944, שבהן נתפסה כמות קטנה של נשק.

ישר אל מפקד הח"ק והי"ם. במקרה שיהיו חילוקי-דעות בין מפקד החזו ובא-כוח המטה בישיבות המשותפות יועבר העניין להכרעת המטה. הנגי רוצה להעיר לג. שמשון, כי התעניינתי במיוחד בחשבונות הכספיים ומצא-תים בסדר גמור.

ישיבת המפקדה 1.9.1944

נ ו כ ח י מ : בן-דוד, סבה, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית ה"קיר"
2. תכנית החברה "אחים"¹⁰⁰
3. בתי ספר
4. חורגים
5. תנועה
6. שונות

1. בן-דוד מודיע על כך שהיום יש להחליט באופן סופי על צורת התכנית של ה"קיר" ואופן התעמולה סביב זה. עלינו להיות זהירים מאוד בגילויי-דעת הראשון על מנת לא ליטול על עצמנו מעשה שלא נוכל להוציאו לפועל. ניקח בחשבון את כל הצדדים השליליים כי הינם רציניים מאוד.

סבה העיר שהתכנית הזאת יכולה לעורר פרובלמה של פגיעה ברגשות הדתיים של העדה השנייה והדבר יכול להתקבל כפרובוקציה מצידנו.

בן-דוד הקריא את תוכן הרקלמה בעניין זה. הרקלמה אושרה פה אחד. הוחלט להפיצה בעשרת אלפים טפסים. כן הדבר יתורגם לאנגלית. יחד עם זה הוחלט להמשיך בהכנות של החגיגה ביום ההוא. החגיגה מכוונת כלפי מצודות המוסד בארבעה מקומות באזורים: ב, ג, ה, ו.

2. בזמן האחרון שוב עלתה על הפרק חברת "אחים". משום כך נעשתה אקטור-אלית תכנית החגיגה נגד החברה הנ"ל. השאלה נדונה מכל הבחינות ולאחר זאת הוחלט להתכונן לתכנית זאת.

3. עם התחלת הלימודים בבתי-הספר הוחלט להכין רקלמה שתופץ בכל המקומות.

4. בתשובה להצעתנו להורגים על הקמת הנהגה משותפת בהרכב של שני אנשים מכל צד בתנאי שאחד מהם מצידנו יהיה בן-דוד והוא יהיה המכריע במקרה של חילוקי-דעות בהנהגה הנ"ל, נתקבל מכתב מהם דלקמן:
"ידידי היקר,

הצעתך המעשית אינה נראית לנו.

וזו הסיבה העיקרית: במקרה שמתגלים חילוקי-דעות בלתי-עקרוניים, הרי שאפשר להגיע לידי יישובם בדרך של בירור וויכוח. ואילו אם הדעות מחולקות

100. חברת 'האחים סטיל'. ב-1943 נמסר לחברה בריטית זו מונופול על הובלת משאות בארץ, כסוכני הממשלה, והדבר הביא לדחיקת רגליהם של מובילים יהודים (ראה דוד גיב, מערכות הארגון הצבאי הלאומי, ג, תל-אביב 1967, עמ' 237).

בשאלות יסוד, תיתכן הטלת מרות, ויהיה המכריע מי שיהיה. סידור פורמלי של זכות הכרעה לאחד, עלול להישאר על גבי נייר בלבד ובמקרה של הפרתו — שהוא איננו הכרחי, אך יש להביאו בחשבון — תגדל המרירות שבעתים. הניסיון הוכיח, שסידור זה לא עמד במבחן אף בשעה שהיו שנים של פעולה במסגרת אחת מאחוריו, ואיך יועיל במצב של התקרבות מחודשת לאחר שנים של פעולה במסגרות נפרדות? וביצירת פיקציה — דומני אין מעוניינים שני הצדדים גם יחד.

אנו מוסיפים לתמוך בהצעתנו, שפירושה בתקופה הראשונה — תיאום יסודי של פעולות בשטחים: המלחמתי, הסברתי והפוליטי — בתוך מסגרת, שעל קיומה צריכים לדעת אך שני המרכזים של הגופים.

אם הדיון בהצעתנו ומתן-תוקף לה במקרה של החלטה חיובית, צריך לארוך זמן ממושך, אנו מציעים לפי שעה להתחיל מיד בחילופי הודעות על פעולות-מלחמה, העומדות להיעשות על-ידי צד זה או אחר. באופן ממשי: להודיע יום לפני כן על האיוור, שבו תבוצע הפעולה, כדי שהצד השני יספיק לעשות את סידורי הביטחון המתאימים לאדם ולרכוש. הצעה זו היא מחוייבת המציאות לאחר דרכי התגובה החדשים של האויב, כפי שלאחרונה באו לידי ביטוי בירושלים ובתל-אביב.¹⁰¹ אנו מחכים לתשובתך."

בנדוד מעיר שהמכתב הזה מוכיח, שלהבא אינה מן הנמנע אפשרות של התקר-בות, אולם כרגע זו היא דחיית הצעותינו על הקמת גוף משותף שיביא למיזוג הכוחות. הצעתם אינה נותנת למעשה ולא כלום. שום שיתוף מעשי לא ייתכן בלי שיהיה קיים גוף עליון אחד אשר יפקח על השיתוף הזה וינהלו. הוא מציע לקבל את הצעתם האחרונה בעניין חילופי הודעות על פעולות מלחמה.

בנימין: הגימוקים שלהם מעידים על התחמקות. יש להסביר להם שלא תתכנה חילוקי-דעות בשאלות יסוד. כי את השאלות האלה יבררו בטרם ישובו יחד. ואם אפילו פעם תתגלגלה חילוקי-דעות כאלה, הרי אין זאת אומרת שצריך מלמפרע למנוע את הניסיון של שיתוף זה. בכל גוף ציבורי-פוליטי יכולים לבוא חילוקי-דעות יסודיים אשר יפלגו את הגוף, אולם כל זמן שאפשרית עבודה משותפת עושים זאת. היום השיתוף בינינו הוא רצוי ויש לו מקום, ומשום זה חובת שני הצדדים לעשות את הכול על מנת להשיגו ולא לחפש תירוצים ולגחש כל מיני אפשרויות של אי קבלת התנאים. ההצעה האחרונה גם לה שתי פנים. אנו נמנעים מלהודיע אפילו לאנשינו את יום הפעולה ולפעמים מסכנים אינטרסים שלנו על מנת להבטיח סודיות הדבר והפתעה מלאה, וכיצד נוכל להודיע את הדבר לגוף אחר, שאין לנו כל ביקורת על אופן השימוש מצידם בהודעה זו. יש להציג להם את השאלה הזאת ולבקש הצעה לפתרון באופן מעשי של כל הקשיים בעניין זה.

לאחר הערות של שאר הקצינים הוחלט שבנדוד יכתוב מכתב או ייפגש אישית

101. הכוונה להטלת עוצר פתאומי באיוור שלם, אף בלי קשר להתקפות המחתרת — מבחינת הזמן והאובייקט המותקף. בעזרת מחסומי המשמרות בתחומי העוצר נערכו חיפושים מדוקדקים.

ויברר עימם את כל הנקודות (המכתב מצורף 102).

5. המצב בתנועה מדאיג מאוד. רוב הפעילים שם מביעים את התנגדותם לקו הרשמי ולא[לטמן] העומד בראשו. הם פונים אל החברה 103 עם בקשה להתערב בדבר ולהשפיע על שינוי ההנהגה באופן הרצוי לנו תוך הרחקת האנשים המפריעים לאקטיביות של התנועה. כולם מציינים את האוטוריטה הגדולה שרכשנו בחוגי התנועה, ויש ביטחון מוחלט שבאם נתערב בעניינים נוכל להשפיע עליהם באופן הרצוי לנו.

השאלה גדונה בכל פרטיה. הוברר לנו כי המצב אמנם מתאים לתיאור הני"ל, אולם אין כל ביטחון, שאם תתחלף ההנהגה, ישתנה הקו. אותם האנשים שהננו סומכים עליהם בהחלט לא יוכלו להחזיק מעמד זמן רב בראש העניינים בגלל המחלות; ולסמוך על מתחרי א[לטמן], מבלי שיהיה לנו ביטחון שהם יהיו יותר טובים ממנו, אסור. הוחלט להודיע לטובים שבהם, כי ניתן את ידנו באם ניווכה, שהם מסוגלים להשתלט על העניינים ויובילו לאחר זאת את התנועה בדרך אקטיביסי-טית מלחמתית. דרישותינו הן: 1. הסתלקות מעניין הדומיניון. 2. התחלת פעולה פוליטית מלחמתית. 3. שיתנו את כל העזרה המוסרית למלחמתנו. 4. עזרה כספית. באם הם יוכיחו את כל המעשים האלה בפועל — נושיט להם את כל העזרה וניתן את תמיכתנו. 105

102. ראה העמוד הבא 415.

103. ה ח ב ר ה — האצ"ל.

104. 'המשרד המדיני' של הצ"ח צידד באותם הימים בתכנית שעל פיה תיעשה ארץ-ישראל מדינה יהודית במעמד של דומיניון בריטי. אצ"ל, שחתר למדינה יהודית משני עברי הירדן, התנגד לכל צורה של נוכחות בריטית בארץ-ישראל.

105. עמדה זו נגדה במידה ידועה את הקו הנייטרלי שנקט אצ"ל, עד אז, כלפי ענייניה הפנימיים של הצ"ח. הפעם הוצגו לאותם עסקני התנועה, שהיו גם חברי האצ"ל, תנאים שתמורת מימושם היתה המפקדה מוכנה להתערב. שינוי זה בעמדתה הנייטרלית של המפקדה חל כתוצאה מריבוי המעצרים בקרב חברי התנועה וצמצום האפשרויות והנכונות של עסקניה לעמוד לשרות האצ"ל, לרבות המצאת תעסוקה לצורכי פרנסה וכן שרות רפואי באמצעות 'הסתדרות העובדים הלאומית'. האפשרות שהשלטון הבריטי יבטל גם להלכה את המעמד של הצ"ח כמפלגה חוקית הדאיגה את מפקדת האצ"ל (אחרי שלמעשה ניטלה מחברי הצ"ח ותומכיה היכולת להודקק לחוק להגנתם בגלל אימת הבולשת וסמכויותיה לשעת חרום). חברי המפקדה חששו שצמרת התנועה תיאלץ להזדהות עם העמדה השלילית של 'היישוב המאורגן' כלפי פעולות המחתרת, כפי שעשה 'המשקיף' ב-16.7.1944 ושוב ב-24.8.1944. לפיכך נטתה המפקדה לעזור אלה מחבריה, שהיו פעילים בהצ"ח, ליכות בבחירות להנהגתה. המפקדה ציפתה שהנהגה נועזת תהיה מוכנה לתמוך בקו אקטיביסטי גלוי גם בבטאון הצ"ח; רוב חברי המפקדה האמין שכאשר תוצא הצ"ח אל מחוץ לחוק, כתוצאה מפעילות מדינית לוחמת, יהפוך הדבר למנוף מדיני חשוב למבצעיו הצבאיים, וכן שחברי הצ"ח ותומכיה, שייאלצו לרדת למחתרת, יהיו תוספת כוח-אדם למרד. אולם, כל עוד נמשכה מלחמת העולם השנייה ועמה התנגדות היישוב המאורגן לפעילות המחותרות, היה ספק רב אם ירידת הצ"ח למחתרת עדיפה על קיומה החוקי.

6. הוחלט ליצור קשר עם ק[ופ] 106 ב"ג", אשר הביעה את רצונה לעזור לנו בעזרתה וכל להתקשר עם ד.א.107. הוחלט שיוסף יסע אליה.
7. נתקבלה פתקה מאמית, המעידה על עצבנותו. כפי הנראה מצבו אינו טוב. בעיקר הובעה על-ידו תלונה על הקשר הלקוי עימנו ועל חוסר ידיעה מהנעשה בחוץ. הוחלט לעשות את כל המאמצים על מנת לחדש את הקשר וליצור עימו מגי חץ, 108.

מכתב תשובה לחורנים בעניין ההצעות של שיתוף פעולה 109

ידידי היקר, 110

ההבדל בין ההצעות — שלך ושלי — נובע, לדעתי, מן ההבדל בגישה היסודית, אנסה, איפוא, למען בירור העניינים, לסכם את שיחתנו בנקודה העקרונית וממנה נעבור לפרטים.

הגישה שלי — אפשר להגדירה במלים אלו: א. חיסול פרשת הפילוג ואיחוד מלא של הכוחות — הוא הכרח אובייקטיבי; ב. נוצרו, במשך החודשים האחרונים, התנאים הסובייקטיביים המאפשרים לעשות את הצעדים הממשיים הראשונים למען איחוי הקרע.

הגישה שלך — אם הבינותי אותך יפה — היא אחרת: א. אין הכרח אובייקטיבי, או אין צורך היסטורי בהקמת מחנה לוחם אחד; ב. עדיין לא נוצרו התנאים הסובייקטיביים שיאפשרו לאחד את שני הכוחות הלוחמים והנרדפים. בשיחתנו האחרונה הודעת לי, לאחר שבררת את עמדתך, כי אין אתם דנים על האיחוד. המציאות מחייבת להוסיף להודעה זו את המלה: "אפילו" — "אין אתם דנים אפילו על איחוד", ואנו כן דנים בו וברצינות גמורה.

למען הפשטות והקיצור נגיד, איפוא, ככה: יש לנו ולכם אין "זיקה" לאיחוד.

זהו ההבדל וממנו נובעים כל יתר ההבדלים, שעליהם אעמוד בהמשך דברי.

כי אם קיימת ה"זיקה", הרי ניגשים לעניין באופן ישיר (ולא רק ישר), מניחים את היסוד ובמקרה אם אי-אפשר, או אולי מבחינה חיצונית לא כדאי, להביא מיד לידי איחוד מלא, הרי קובעים שלבים מסויימים, המוליכים לאותו איחוד. וזו היתה הצעתי. ראשית, הצעתי לך להקים מחנה אחד. אולם לאחר שהודעתני, כי אין אתם מקבלים הצעה זו, הצעתי לך — אגב על בסיס הצעתך אתה — לעשות את הצעד הראשון בכיוון הרצוי: להקים גוף שינהל את כל העניינים מתוך קוליגיאליות ושיתוף

106. חנה קופ (תמיר), שנישאה ליונה תמיר, בן אחותו של זאב ז'בוטינסקי.

107. חיים לנדאו (מוכיר המטה, שהיה תושב חיפה), גורס, שהכוונה לדוד אולייניקוב מחיפה.

108. הכוונה לקשר פתקים, להחלפת אינפורמציה כללית. קשר זה קיים באמצעות המחלקה החוקית לעצירים ולשפטים שהוקמה בתנועה, או גם באמצעות שוטרים יהודים שפעלו בשרות המתרת, וכן בעזרת עובדי השרותים הממשלתיים שנכנסו ויצאו במחנות.

109. ראה פרוטוקול מיום 1.9.1944.

110. המכתב נשלח אל נתן פרידמן-ילין (מור).

מלא. את המושג: "גוף עליון" שמעתי מפיד, (לא בשיחה האחרונה הנבדלת, לצערי, גם בתוכנה גם בצורתה מן השיחות הקודמות) ושמחתי עליו, כי הוא קשור, בלי ספק, ב"זיקה". אבל חשבתי וחזרתי על אותו המושג ובאתי לכלל מסקנה, כי אם זה צריך להיות "גוף", הרי דרוש לו "ראש". אין את נפשי להשתעשע באנאלוגיה ביוולוגית: "גוף בלי ראש הוא גוף מת", כי השוואה כזו תהא פשטנית מדי, אך ברור לי, כי אם הצעד הראשון צריך להיות רציני — ולא פיקטיבי — הרי יש לתת לאותו גוף איזה שהוא צלם קונסטיטוציונלי. לכן הצעתי את ההצעה בנוגע [להנהגה פאריטטית?]¹¹¹ הייתי צריך, לפי ההיגיון, להציע הצעה מרחיקת לכת מזו, אך התחשבתי במסיבות פסיכולוגיות, עליהן דיברנו שנינו ברצינות ובגילוי-לב, והבאתי לפניך את המינימום שיכול להבטיח לנו, כי לא נעשה נסיונות סרק, שיעלו בתוהו כעבור זמן מה "ויגדילו את המרירות שבעתים".

לצערי, דחיתם גם את ההצעה הזאת, בהסתמך — בעיקר — על ניסיון העבר. אך אינני תושב, כי הגיתוח שלך צודק. אינני חושב, כי הפילוג נברא "מבראשית", כי כבר לפני שנים רבות היו — בתוך הגוף שהיה כה יקר לך בשעתו — שני זרמים שהיו מוכרחים לזרום בכיוונים שונים. דומני, כי בווארשה היה גם לך וגם לי הרושם, כי הגוף הוא אחד ומלוכד מכל גוף אחר בישראל ואינני נזכר, שאברהם¹¹² אמר בימים ההם משהו למישהו מאיתנו על הבדלים עקרוניים בינו לבין דוד¹¹³ שעלולים להביא לידי פירוד. הם עבדו יחד ויחד עשו גדולות. אחר-כך בא הפילוג — במסיבות התקופה המיוחדת ועקב סיבות סובייקטיביות מיוחדות. אבל האפשר לקבל את ההנחה, לפיה, היו, כבר בימים ההם, שתי "מסגרות" בתוך המסגרת האחידה וזכות ההכרעה הפורמלית לא עמדה להם בימי משבר? חושבני, כי אין כל יסוד להנחה זו.

נא להביני יפה. אינני מנסה עתה לשכנע אותך או את חבריך. דחיתם — בוודאי מתוך שיקול-דעת — את ההצעה, את ההצעה המכסימלית וגם את הצעת הביניים, ועלי לקבל לתשומת-לב את הודעתך, כהודעה סופית. ככה אני מקבל אותה וכל נסיונות שכנוע הייתי חושב לנסיונות-שווא. אני רק מנסה לסכם את בירור העמדות כפי שהוא נעשה בינינו בין בעל-פה ובין בכתב, כי סיכום כזה יהיה מועיל, לדעתך, לשני הצדדים.

מה נשאר אפוא? אתה מציע "שיתוף-פעולה" — סתמי, ואמרת לי בפירוש, כי זה יהיה ניסיון: אם יצליח — מה טוב, ואם לא יצליח — יחזור המצב לקדמותו. בשיתוף-פעולה כזה אין תועלת. אבל רבה הסכנה מצידו, דווקא בגלל אותו "ואם לא יצליח". באמרי "אין תועלת" אינני מתכוון למסגרות, אלא למלחמה הלאומית. יש לי הרושם, כי המלחמה מתפתחת בכיוון רצוי. ההבדלים בין שיתוף המלחמה הולכים וקטנים. אותם ההבדלים שהובלטו בייחוד בכ"אדר שנה זו¹¹⁴ גם בשיטת

111. מלה או שתיים חסרות במקור.

112. אברהם שטרן.

113. דוד רזיאל.

114. הכוונה כנראה לנפילתו של איש לח"י, ירחמיאל אהרונסון (אלישע) בכ"ד באדר

ההסברה הפוליטית הנגי רואה התפתחות חיובית. והיא באה, בלי ספק, כתוצאה של תהליכים אובייקטיביים וניסיון מעשי. ואם הגישה היסודית היא, שיכולות וצרכיות להיות שתי מסגרות לזהמות נפרדות, הרי הן תוכלנה להתקדם, כל אחת לפי שיטותיה ואפשרויותיה וצרכיה, המושפעות — לדעתי, בכיוון רצוי — על-ידי החיים עצמם.

לעומת זאת, רבה הסכנה "בשיתוף-פעולה" כזה, העלול "להתפוצץ" כל רגע בגלל שאלה זו או אחרת, עקרונית, או כמו-עקרונית (ואין זה קשה להפוך שאלה בלתי-עקרונית ל"עקרונית") כי אז, כפי שאמרת, "תגדל המרירות שבעתיים", עם כל המסקנות הנובעות ממנה. ובוה הרי אין שני הצדדים מעוניינים.

כל הניתוח הזה מביא, דומני, לידי מסקנה סופית זו: [א] ניצור גופים פיקטיביים וא[ל] נשלה את עצמנו במושגים כלליים על שיתוף-פעולה, אלא נתחיל מא"ב — "מאטמוספירה". היא עדיין איננה רצויה אפילו מבחינת "הרצון להתקרבות". השיחה האחרונה שלנו הוכיחה לי את זאת. ואין בדעתי להסתיר לפניך את הרושם שקיבלתי ממנה (הרי הסכמנו, כי נגיד איש לרעהו גם דברים נעימים וגם דברים בלתי נעימים). דיברת איתי על הרבה שאלות מתוך רמו, מתוך גישה "דיפלומטית". לשם דוגמא אזכיר לך רק את עניין שני האנשים הבלתי רצויים. התחלת בבחור הירושלמי, שכאילו עינהו (אגב: לא עינהו) ועברת לשאלה: "האם תעשו מה שהוא... אתה זוכר, לא כן? אחר-כך עברת לשני בתל-אביב, ושוב דיברת עליו מתוך "רמו דק", במקום להגיד בפירוט: "כך וכך צריך לעשות ואני מציע, כי ייעשה"¹¹⁵

הייתי יכול להצביע על עוד מומנטים אחרים שבשיחתנו האחרונה, הקשורים באותה צורה של שיחה דיפלומטית-מחוכמת. אך גם הדוגמה הזאת תספיק, ואני מייצץ לך תוך כנות מוחלטת: ותר על שיטה זו של "משא-ומתן". אין היא מועילה. ידידך איננו, אמנם, "תכססן", אך האמן לי, כי לא הייתה בדבריך אף "אלוהיה" אחת שלא "פיענחתי". למה כך לדבר עם ידיד ולמה כך לדבר, אם יש רצון להתקרבות, לא-אישית?

שנית אין עדיין "אטמוספירה" טובה בשורות. בנקודה זאת הנני לוקח על עצמי את הרשות לומר לך, כי עליכם לעשות בשורותיכם יותר, מאשר עלינו לעשות בשורותינו. אנו עשינו כבר הרבה צעדים — בין פומביים ובין לא-פומביים — למען "התקרבות הלבבות" ואכן הסיפור הארוך שלך על "הפטטנות" החולנית, אשר הביאה במישרים או בעקיפין למאסרם של כמה אנשים חשובים שלכם, למדני, כי

תש"ד (19.3.1944). אהרונוסון נתקל בשוטרים בריטיים בעת שנשא אקדה בכיסו ונהרג לאחר חילופי יריות. המקרה המחיש את הבדלי הגישה בין לח"י ואצ"ל לגבי נשיאת נשק שלא בזמן פעולה. לח"י חייב זאת, מתוך נימוקים תכליתיים וחינוכיים, ואילו אצ"ל גרס שנשיאת נשק ללא צורך ממשי חושפת את חברי המחתרת לסיכונים מיתריים (ראה י' בנאי, חיילים אלמונים, תל-אביב תשי"ח, עמ' 182).

115. אשר ליבחור הירושלמי — הכוונה, כנראה, למפקד החו"ק שם, יהודה נאות (גלובמן), שנעצר והיו שמועות (שנתבדו) כי עונה על-ידי הבריטים. לא ידוע מיהו איש תל-אביב המוזכר כאן.

עדיין לא נעשה בשורותיכם הרבה כדי להסביר להן, כי "אחים אנחנו".

וזהו הא"ב

שלישית, הנני מציע, לשם ביסוס ההתקרבות ההדרגתית, לקיים פגישות פריודיות בין באי-כוח שני הגופים. תהיינה אלו פגישות בלתי-מחייבות, בהן נדון על כל השאלות האקטואליות. אם נבוא לידי איזה שהוא הסכם בשאלה קונקרטית זו, או אחרת — ישמחו שני הצדדים (הרי כבר הייתה אפשרות כזו בקשר לממתיהו),¹¹⁶ ואם לאו — הרי הייתה זו שיחה פשוטה — בלי "אובליג'". אם תסכימו להצעה זו, הייתי מציע לקיים פגישות כאלה של שניים-שניים פעם בחודש, או פעם לשישה שבועות — במידת האפשרות.

הצעתך בקשר להודעות ההדדיות על "פעולות" — היא מעשית, וגם אני חושב, כי יש למצוא סידור מתאים בנקודה חשובה זו. אך יהיו קשיים. ראשית, אי-אפשר לקבל את ההנחה של הודעה "יום לפני כן"; לא יספיק הזמן כדי שההודעה תגיע לצד זה או אחר, ובוודאי לא יספיק הזמן בכדי לעשות את הסידורים הקשורים בה. יהיה צורך כמדומני להקדים בהודעה לכמה ימים, אבל במקרה זה — הקשיים. כי שטח זה הוא הסודי ביותר והחשוב ביותר, ודרושות גרנטיות שעל-ידי הודעה כזו לא ייחרס יסוד ההפתעה, שבלעדיו לא תהיה ההצלחה להתקפות. זו היא שאלה שבביל מומחים. אני מציע, למען פתרון, לקיים בהקדם האפשרי פגישה בין י[זרניצקי] לבין מר[דור] ושניהם בוודאי, ימצאו סידור נכון, שיוצע להחלטה סופית.

בלחיצת יד, שלך מ. — 117

ט"ו אלול, תש"ד [4.9.1944]

ישיבת המפקדה 10.9.1944

נוכחים: בן-דוד, סבת, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית

2. "קיר"

3. מחבלים¹¹⁸

4. כסף

5. שונות

1. גדונה התכנית של ההגירה הבאה המיועדת ליום ה"קיר". התכנית בכללה אושרה. והוחלט שלמהרת ידונו בפרטיה.

2. אחרי הרקלמה בענין ה"קיר" הוחלט להמשיך בתעמולה. אושרה ההודעה לאנשי המוסד וכן המברק לראש הכנ[סיה].¹¹⁹

116. כנראה מתתיהו שמואליץ.

117. מנחם בגין.

118. מה בליים — סוכני הבולשת הבריטית.

119. במברק האצ"ל לראש הכנסיה האנגליקנית, הארכיבישוף מקנטרברי, שנשלח ב-11.9.1944, נתבקש הארכיבישוף לאסור על בני אמונתו במטרה הבריטית בארץ-

3. נדונה שאלת המחבלים, אשר נעשים פעילים במיוחד ובתקופה האחרונה הביא נזק רב. הוחלט לקרוא לבית-דין, אשר מיד יוציא פסקי-דין כלפי אחדים מהחשודים. (משולש, 120 מבצר, 121 והדיוט 122 מה"ה").
4. הוחלט להקדיש תשומת-לב מיוחדת לפתרון השאלה הכספית בצורה יסודית סבה יטפל בהכנות לחגיגה בשטח זה. החגיגה מכוונת כנגד רכוש ה"בוס". 128
5. נתקיימה פגישה בין יוסף לבן-עמי. 124 האחרון הביע את רצונו לעמוד בקשר עם החברה ולעבוד תוך שיתוף, שאת צורתו יש לקבוע. הוחלט לקבל את הצעתו וכצד-ראשון להסכים להוצאת עיתון בשמם בתוך שורות הש"ד. 125 העיתון יוצא בעזרתה הכספית של החברה ותוך ביקורת משותפת על החומר. החברה משאירה לעצמה זכות "ויטו" על חומר שלא ימצא חן בעיניה. "בל" 126 קיבל הצעה לערוך פגישה בין ראש החברה לבין האיש "שהחיים למדוהו". 127 נתנה הסכמה לתר 128 והוטל על יוסף לברר את הסידור הטכני.
6. ארזי ורמידור 129 הביעו את רצונם לעזור לחברה בשטחים מסויימים. הוחלט לקבל את בקשתם זו ולהפגישם עם סבה שיקבע את פרטי עבודתם. הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה לשאלות טכניות 11.9.1944

נוכחים: סבה, בני, בנימין, אמיץ.

1. נדונה התכנית של החגיגה בכל פרטיה. התכנית אושרה.

- ישראל, להתפרץ לכותל המערבי — שארית המקדש והממלכתיות היהודית.
120. משולש — נסים אליעד (אמסלם), שהיה אז תושב פתח-תקוה. אחיו בטבריה היה חבר האצ"ל.
  121. מבצר — יעקב חילביץ, חבר הצ"ח בתל-אביב, שהועבר לחיפה כמוכיר הצ"ח וכמנהל סניף 'מס חזית ישראל' שם.
  122. הדיוט — פנחס רייגורודסקי מפתח-תקוה, כבן 18. הכינוי 'הדיוט' ניתן לו מפני שהיה חשוב כי שירת את הבריטים והמחתרת כאחד. רמז לאידיוט.
  123. מחסן האריגים המרכזי של ממשלת ארץ-ישראל בתל-אביב, שהוקם בשנות המלחמה למטרת פיקוח על מחירים ושימושם.
  124. בן-עמי — אהרן קדישמן, היחיד ממפקדי 'ההגנה' שלא ויתר על רעיון 'עם לוחם' (ארגון צבאי מחתרתי משותף שניסו אנשי אצ"ל ופלמ"ח להקים בספטמבר-נובמבר 1943).
  125. ש"ד — כינוי גנאי לחברי 'ההגנה' שהפך למונח קונספיראטיבי. תכנית העיתון לא בוצעה וקדישמן הצטרף לאצ"ל רק ב-1945.
  126. ראה לעיל, הערה 82.
  127. דוד בן-גוריון. כינוי זה הודבק לו בדיוני מפקדת אצ"ל בגלל נאומיו בתקופה ההיא, מהם נשתמע, לפחות לחברי הנהגת אצ"ל, שלמד מנסיונו כי אין לסמוך על הבטחות בריטניה וכי יש להיאבק בתוקף נגד שלטונה. הפגישה הנזכרת בפרוטוקול נדחתה, ולבסוף ייצג סנה את בן-גוריון בפגישה עם בגין ב-8.10.1944 (ראה פרוטוקול מיום 16.10.1944).
  128. ראה פרוטוקול מיום 8.8.1944 והערה 61.
  129. ארזי ורמידור — האחים אליהו ואביאל כץ, ממפקדי אצ"ל הוותיקים והבכירים, שפרשו בעת הפילוג וחזרו עתה לשורותיו.

2. בסמכות בית-דין מיוחד הוציאו הנוכחים פסקי-דין מחייבים נגד המשולש והמבצר. פסקי-דין אלה צריכים לצאת לפועל במשקים בהקדם.¹³⁰
3. נדונה התכנית של החגיגה הכספית. נתנה סמכות לסבח להמשיך בהכנות ולקבוע את זמן ביצועה לשעה המתאימה.

ישיבת המפקדה 19.9.1944 ב' דראש השנה תש"ה

נוכחים: בן-דוד, סבח, בני, בנימין, אמיץ.

1. תכנית — "קיר"
  2. תכניות לעתיד
  3. תעמולה
  4. יחסים עם גופים אחרים
  5. שאלות ארגוניות
  6. שונות
1. נדונו פרטי התכנית של החגיגה. התכנית נקבעה ליום ה' של השבוע הבא. הוחלט לפרסם רקלמה נוספת בעניין ה"קיר". כן יצא גליון חדש של העיתון,¹³¹ שבו יוקדש מאמר מיוחד לשאלה זו. נתנו כל ההוראות לתיירים,¹³² לשם בואם המאורגן למקום.
  2. בן-דוד הציע תכנית החגיגות להבא. א. חגיגה במטבח הראשי.¹³³ ב. תכניותיו של סבח על חגיגות באורך הצינור¹³⁴ והפסים,¹³⁵ בהסתמך על הודעתנו האחרונה, כי אנו בראה את עצמנו פטורים מהתחייבות על אי פגיעה בעניינים תייריים, לאחר שהתיירים משתפים פעולה עם המוסד ומשמשים להם מכשיר נגדנו. הוחלט מטפל בהכנות של המכשירים.¹³⁶
  - כן הוחלט על חגיגה כספית שבה מטפל סבח ושצריכה לצאת לפועל בימים הקרובים. הוחלט להקדיש תשומת-לב מיוחדת לחגיגה זו על מנת לבסס את המצב.
  3. הוחלט על סקטור תעמולה בהוגי האזרחים. בראשו יעמוד רמידור ולידו בן-עמי. דוד יעמוד עמם בקשר מטעם החברה.

130. גזר-דין מוות שהוצא נגד הסוכן יעקב חילביץ לא בוצע, כיוון שהבריטים הספיקו להבריחו לארצות-הברית. ביצוע גזר-דין מוות שהוצא נגד נסים אליעד הושהה מפני שראש המטה התנגד לו. חקירה מחודשת העלתה שלא היה יסוד להאשמות; אליעד שוחרר ופסקי-דינו בוטלו. הראיות שהובאו בפני בית-הדין של האצ"ל נגד רייגורודסקי, לא היה בהן כדי להרשיעו. בהמשך החקירה הוברר שלא היה סוכן הבולשת, וההאשמה נגדו בוטלה.

131. חרות — בטאון אצ"ל.

132. כאן 'תיירים' — חברי בית"ר ואצ"ל בצבא הבריטי, ואילו להלן בפרוטוקול זה — חיילים בריטיים.

133. המטבח הראשי — בניין הבולשת המרכזי בירושלים.

134. צינור הנפט בצפון הארץ.

135. פסי הרכבת.

136. המכשירים — כלי הנשק שבביל המבצעים המוצעים.

4. הוחלט שבן-דוד ימסור את המצע דלקמן בפני האיש ש"החיים למדוהו":
- א. הקמת ועד שחרור לאומי שהוא ¹³⁷ יעמוד בראשו. תכנית פעולה הגיגית כללית למען שיתוף כל היישוב בזה. במקרה של הסכמה להגיגה כללית נהיה מוכנים להיות חלק בגוף התגיגי הכללי. שיתוף-פעולה בענייני העליה. להדגיש שאין לנו אמביו-ציות מפלגתיות, ¹³⁸ אם כי לסרב לענות על פרטי היחסים עם התנועה, כי זהו עניין פנימי. מספיק שאנו מסכימים שיעמוד בראש.
- הוחלט לקבל את ההזמנה של א[לטמן] על מנת לדבר עמו ברורות בנוגע לעתיד. או שיעמוד בראש תנועה אשר תיהפך לגורם מלחמתי כנגד ה"בוס" או שיסתלק מכל פעילות ויעזוב את הארץ. לפגישה יבואו דני ו[בן-] דוד.
- בנוגע ליחסים עם החורגים הוחלט: לאחר סירובם לקבל את הצעותינו על איחוד או שיתוף לשמור רק על היחסים הידידותיים האישיים. לא נפנה יותר בשום הצעות לאחר דחיותיהם הרבות. הוחלט להודיע להם על החגיגה הקרובה למען יאחזו באמצעים הדרושים. הדבר הזה ייעשה בהתאם להסכם בעניין זה.
5. בנוגע לשאלות ארגוניות הוחלט להטיל על סבה ובני לעבד הצעות קונקרטיות בנוגע לתיקונים דרושים ושינויים שיש לעשות במשקים שבהם מורגשת ירידה.
6. נדונו שאלות סידוריות שונות. הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה 30.9.1944

נוכחים: בן-דוד, סבה, בני, בנימין. אמיץ נעדר (מחלה)

1. תגובה

2. המצב הארגוני

1. נדונה התגובה לאחר יום ה"קיר". אנו השגנו את דרישותינו בתעמולתנו המוקדמת: הקהל לא הופרע במקום על-ידי זרים. ¹³⁹ יש לציין את הדבר הזה בהודעה מיוחדת, כי בלי ספק שזו היא תופעה של כניעה ללחץ ודרישה תקיפה. הוחלט לפרסם הודעה על כך.
- לאחר החגיגה הגדולה במצרים הוחלט לפרסם הודעה, אולם היות וטרם נתקבלו כל הפרטים מכל המקומות, יש להמתין בפרסומה. בן-דוד ציין שהחגיגה עשתה רושם גדול על האורחים מבחוץ, ¹⁴⁰ אולם אנו חייבים לציין שלא הכול היה כשורה ואת הדבר הזה יש לחקור. הצלחה לא הייתה מלאה ובמקום אחד היה כישלון. ¹⁴¹

137. דוד בן-גוריון.

138. ראה גם דברי בגין בפגישה עם גולומב וקליינבוים (סנה), עמ' 546.

139. ההתקפה על ארבעה בנייני המשטרה (ראה להלן, הערה 141) בוצעה במוצאי יום הכיפורים, למרות שהבריטים נמנעו מהיכנס, במשך היום, לרחבת הכותל. ההתקפה בוצעה כיוון שלאחר התקיעה המסורתית בשופר, בסיום התפילה בכותל, הגיעו לשם החיילים הבריטיים כדי להפגין שהשלטון לא מילא אחר האולטימטום של האצ"ל (ראה גם פרוטוקול מיום 23.7.1944).

140. הכוונה, כנראה, לעיתונאי חוץ.

141. מבניין המשטרה בקטרה, שעל יד גדרה, נלקח נשק. בחיפה ובקלקיליה נערך קרב

לאחר מספר הערות מצד שאר הקצינים הוחלט לדון על פרטי החגיגה במיוחד לאחר החלטתו של אמיץ.

2. בן-דוד מודיע שהשאלה על המצב הארגוני בזמן האחרון תובעת מאיתנו תשומת-לב מיוחדת, ועל כן לה נקדיש את הדיון בישיבתה זאת. הוא מוסר את רשות הדיבור לבנימין.

בנימין: כבר דובר הרבה על המצב הארגוני ואין צורך היום לפרטו מחדש. אנו יכולים לציין, שעם עלייתנו העצומה במובן המוסרי והפוליטי, ועם זה שרכשנו לנו אהדת הקהל בחוגים שונים של היישוב, לא חל שינוי במצבנו הארגוני. בשטח זה אולי הפסדנו הרבה כוחות משותקים, האפרט גדל בהתאם לצורך המלחמה, ואותם הכוחות שהתחילו בממדים צנועים, נושאים את כל עול העבודה גם בממדים של היום. בלי ספק שאין באפשרותם לנהל את כל העבודה בלי להזניח שטחים מסויימים. היות ובראש עבודתנו תמיד העמדנו את המלחמה, הרי כל שאר השטחים סבלו מחוסר טיפול ופיתוח. ועתה הגענו למצב שבו הגנו כורעים תחת בטל העבודה הארגונית מבלי שתהיה בכוחנו האפשרות להסדירה ולפתחה. מאידך השגינו והצל-חותינו כלפי חוץ מחייבים אותנו לדאוג להבטחת העבודה והמלחמה גם בעתיד. לא ייתכן שאותו קרן אור שהופיע באופק של העם העברי לא יוכל ליהפך ללהבה כללית. עתה הגיע הזמן שבו מוטלת עלינו החובה לדאוג לביסוסנו הארגוני למען נוכל להמשיך בעתיד ולמען נוכל להביא את מלחמתנו עד סיום מכריע. בייחוד הדבר הזה דרוש, לאחר שהגנו יודעים, שעדיין אין שום גוף רציני אחר, אשר יוכל¹⁴² להמשיך במלחמה או אשר מוכן¹⁴³ להמשיך בה. להתחיל היינו חייבים בכל מצב ובכל התנאים וכך עשינו, אולם כעת יש לנו זכות לעשות חשבון לכל מעשה. משום כך הריני מציע, שבמשך הזמן הקרוב ביותר נקדיש את כל כוחותינו לביסוס העבודה הארגונית.

בן-דוד: בתחילת צעדינו היו לנו שתי ברירות: א. להתחיל בביסוס הצד הארגוני אשר היה במצב של משבר קשה ובטיהור המוסרי.¹⁴⁴ ב. לפתוח במלחמה מיד מבלי להתחשב עם שום תנאים פנימיים, ולהמשיך בה עד גבול האפשרות האחרונה. אנו בחרנו בשביל הזהב: התחלנו במלחמה תוך כדי ביסוס והסדרת הצד הארגוני. אם נסקור את כל העבר, הרי גיווכח שאין לנו על מה להצטער. השגנו השגים גדולים, הפגנו כוחות של נוער לחם, הוכחנו יכולת ונכונות להקרבה. הדבר רים האלה השגנו בזכות המלחמה, שבה התחלנו בתנאים הקשים ביותר ובלי הכנות מוקדמות. אנו חייבים להמשיך את המלחמה כל הזמן ולא ייתכן שנפסיקה מרצוננו

במצר המשטרה, והבניינים נפגעו בפיצוצים. בבית-דגן היו חילופי יריות, ללא חדירה למשטרה, והמשימה נכשלה.

142. הכוונה ללח"י, שהיה מסוגל רק להפעיל טרור אישי.

143. הכוונה ל'הגנה', אשר על פי מדיניות ההנהלה הציונית, לא הורשתה עדיין לפתוח בפעולה צבאית.

144. מדובר בטיהור האווירה הכללית, שנתעכרה בגלל משבר הפיקוד (ראה לעיל, הערה

בלי סיבות פוליטיות לכך. הכרחי הוא, שנלך ב"שביל הזהב" שבו בחרנו. ישנם זמנים שבהם עומדים בפני מצב של "אין אפשרות", אזי אין ברירה אלא להתמסר להבטחת האפשרות הנ"ל. ייתכן שהמצב של היום הוא כזה, ועל כן הנני מסכים לאשר את ההצעה בנוגע להקדשת כל תשומת-לבנו לביסוס ארגוני, אולם את זה נעשה בלי לקבוע זמן מיוחד ובעיקר בלי לקבל החלטה על הפסקת מלחמה אפילו זמנית. להחלטה כזאת הנני מתנגד באופן פרינציפיוני. אנו נחליט להתמסר לעבודה ארגונית, אולם בכל רגע הננו חייבים להיות מוכנים להמשיך במלחמתנו.

ס ב ח: מצטרף לדעתו של בן-דוד. הקשיים הארגוניים התגלו בתקופה האחרונה במיוחד. הדבר הזה תלוי בעיקר בפתרון השאלה הכספית. באם נפתור את השאלה הזאת באופן יסודי, נוכל מיד להעביר את כל עבודתנו על פסים רחבים ביותר. בכל צעד הננו נתקלים בשאלת התקציב ובשאלת ההוצאות. יש לנו תכניות רחבות ומקיפות בשטח הארגוני, ובאם נוכל להשיג את האמצעים הדרושים להגשמתן, נצא לדרך המלך. עכשיו לפנינו עומדת התכנית הכספית, שבמקרה של הצלחתה תוכל לפתור במידה רבה את המצב הזה.

ב נ י: רב הדברים נאמרו על-ידי קודמי. אני מסכים עם הניתוח של המצב. הנני מכיר בהחלט בהכרח להקדיש את מאמצינו לביסוס הארגוני. עלינו לדון על כל הפרטים של העבודה הארגונית ולא להסתפק בהחלטה כללית. הוחלט להקדיש לדיון הארגוני עוד ישיבה. לאחר דיון בתכנית הכספית הישיבה נסתיימה.

ישיבת המפקדה 16.10.1944

נוכחים: כולם.

1. סקירה כללית

2. תכניות העבודה

1. בן-דוד מוסר סקירה בקשר עם פרסום הודעת הממשלה עם המפקד הראשי על המצב בארץ.¹⁴⁵ הוחלט לפרסם הודעה בשיתוף עם ה"לח"י".

נמסר דו"ח על תוכן הפגישה עם נציג ה"ש"ד.¹⁴⁶ השיחה היתה ארוכה מאוד ומקיפה, אולם לא הושגו שום תוצאות ממשיות לאחר שהנציג של "ש"ד" דרש הפוגה. הוא נתקל בסירוב פרינציפיוני להבטיח איזון שהיא הפוגה כל זמן שאין כל שינוי במצב. נשמעו איזמים מצידו על אמצעי חיסול המעמד. הוחלט להיות זהירים מלהיגרר אחרי פרובוקציה, לעשות את הכול למען מניעת אפשרות של ריב פנימי, אולם אם לא תהיה ברירה — נתגונן נשיב על כל נסיון של פגיעה במעשים תקיפים.¹⁴⁷

145. ההודעה מיום 8.10.1944, שנתפרסמה מטעם ממלא מקום הנציב העליון ומפקד הצבא הבריטי במזרח התיכון, קראה ליישוב היהודי למסור ידיעות שיביאו לתפיסתם של אנשי המחזרת (ראה "סלוצקי [עורך], ספר תולדות ההגנה, ג, תל-אביב תשל"ב, עמ' 533).

146. מדובר בפגישה בגין וסנה ב-8.10.1944. על הפגישה ראה שם, עמ' 534; מ' בגין, המרד, ירושלים 1965, עמ' 194—196.

147. חברי המפקדה היו, בדרך כלל, בדעה שאין להיגרר לסכסוך אלים עם 'ההגנה'. אולם

נתקימה פגישה עם "החורגים". הפגישה עברה באטמוספירה ידידותית ובאו לידי כמה מסקנות משותפות. הוחלט להמשיך בנסיון זה של מגע, מתוך תקווה שהדבר יקרב את שני הגופים.

2. בהתאם להחלטותינו בעניין תיכון תכנית העבודה, מוסר בן-דוד את הצעותיו: שתי אפשרויות לפנינו: א) במקרה שנגמור בהצלחה את עניין מימוש הסחורה¹⁴⁸ ויהיה בידינו סכום של כמה עשרות אלפי לא"י (ר"ב) במקרה שנצטרך לעת-עתה לעבוד בהתחשב עם האמצעים הרגילים העומדים לרשותנו. כך או אחרת, עלינו לקבוע סעיפים לתכנית הפיתוח של עבודתנו הארגונית, ולפיהם נוכל לקבוע את סדר הבעיות העומדות לפתרון.

ואלה הן הבעיות הארגוניות: 1) טרנספורט¹⁴⁹ (2) הרחבת המנגנון (3) קורסים מקצועיים (4) דירות — מקומות שיכון ומקלט (5) רדיו (6) רכישת והרחבת מחסנים (7) הכנת תכנית כספית חדשה.

במשך תקופת ההכנות נצטרך להפסיק את התגיגות לתקופה קצרה. טיב התגיגות הן בעיקר כספיות ושל פרי. הכול צריך להיות מכוון כלפי המוסד.

ס ב ח : רק הכסף יקבע את אפשרויותינו. כל הדברים קרוים¹⁵⁰ אולם איננו יודעים באיזה אמצעים נשלוט. בתור דבר הדרוש ביותר יש לקבוע את הגברת המנגנון: תעמולה, עבודה במשקים, דירות, גורן.¹⁵¹ המכשול העיקרי הוא חוסר כוחות. אין לנו מנהלי משקים מוכשרים במספר הדרוש. בלעדיהם אין אפשרות להבטיח את התפתחות העבודה. יש להשקיע סכום של לא פחות מ-5,000 לא"י לסידור בית-מלאכה בשביל הקמת תעשייה¹⁵² שלנו.

ב ג י : מסכים עם דעתו הראשונה של סבח בעניין האפשרויות התלויות בכסף, אולם יהיה הדיון הזה כחומר למחשבה, אשר בבוא הרגע יעזור לנו להתמצא. לנו בעיקר דרושים מקומות עבודה¹⁵³ ושיכון.¹⁵⁴ בלי זה אין כל אפשרות לפתח איזו שהיא עבודה. מורגש חוסר ידיים עובדות וממלאי תפקידים מתאימים. משום כך יש לקבוע

עוד לפני ההתנקשות בלורד מיון על-ידי לח"י, משהגבירה 'ההגנה' את הכנותיה הממשיות ואיומיה הגלויים להשתמש בכוח כדי לחסל את אצ"ל, נטו רוב חברי המפקדה להשיב בכוח על פגיעה באנשיהם. אולם לבסוף נתקבלה דעת ראש המטה, שיש להימנע משימוש בכוח בכל מחיר ולהצהיר על כך מראש, גם בפומבי (ראה, ש' לב-עמי, ארגוני המחותרת [לעיל, הערה 31], עמ' 164).

148. אריגים בערך של מאה אלף לא"י נתפסו על-ידי אצ"ל ב-6.10.1944 (ראה גם לעיל, הערה 123).

149. ייתכן שמדובר בהחלפת אנשים, מטעמי ביטחון, בין המחוזות, או אולי לרכישת כלי תחבורה להעברת אנשים, נשק וציוד.

150. כך במקור. אולי יש לקרוא 'קורים'.

151. גורן — מחסני נשק.

152. תעשיית נשק קל.

153. מקומות עבודה — סוגים שונים של מקומות ריכוז לפעולות, אימונים, קשר ובסיסים להכנת המבצעים הצבאיים.

154. שיכון — מקומות מגורים לאנשי אצ"ל המבוקשים על-ידי הבולשת ואשר לא יכלו ללון בבתים.

מספר מינויים חדשים לשם הסדרת העבודה. מציע את הצעותיו הקונקרטיות. א מ י ן : הרבה דברים אפשר לסדר בתקציב השוטף שלנו מבלי להכות למימוש הסחורה. אף הוא מדגיש חוסר אנשים מתאימים לעבודה. נצטרך לנצל כוחות צעירים. שחרור החולים לא יעזור הרבה, כי יצטרכו להימצא במצב של הבראה.¹⁵⁵ מתמדת וזה יקשה על העבודה. יש להגביר את התעמולה. את העיתון יש להפיץ בלי כסף. יש לטפל בקניות פרי באופן רציני ביותר.

ב נ י מ י ן : יש להעמיד בראש כל הסעיפים את דאגתנו להבטחת ההנהגה ובעיקר הבטחתו של בן-דוד. עשינו הרבה דברים יפים בלי אוטומובילים, בלי בתי-מלאכה ובלי דירות, אולם אינני בטוח אם היה מה שהוא נעשה לולא היתה בראשנו עומדת הנהגה מתאימה. ברגע זה אינני רואה כל תחליף להנהגתנו (אני מתכוון בעיקר למנהל הראשי). מסכים עם כל הדברים שהציעו כאן, אולם לפני הכול נוציא את כל מרצנו וכספנו לשם הבטחת מקומות בטוחים למנהלינו. הצעתו של בנימין מתקבלת.

ה ו ח ל ט : (1) למנות את זאבי בתור אחראי לחולים. (2) למנות את משה¹⁵⁶ כמוזכיר מחלקת התעמולה ומפקח על ההפצה.¹⁵⁷ (3) לא להקפיד על קבלת כסף עבור העיתון, אלא להפיצו בכל בית. (4) להגדיל את כמות העיתונים עד 10.000. למנות מפיצים במשכורת.¹⁵⁸ (5) להתיר למנהל המשק להעסיק את ה"צם" בתעמולה. (6) לקבל את ההצעה שבאה מידידינו על הוצאת עיתון ליגאלי שיעמוד לפקודתנו.¹⁵⁹ (7) להציע לניסן¹⁶⁰ לקבל תפקיד בתור מוזכיר לשכת המנהל הראשי. (8) לכל המשקים סכומים מקסימליים לשם שכירת דירות לשיכון ומקומות לאימונים. (9) יוסף יעבור לתל-אביב למשך ימים אחדים בשבוע לשם עבודת ביקורים במשקים.

(10) למנות את עמיצור כמנהל המשקים "ה" ו"ו". לעתיד: החגיגות תהיינה אך ורק בעלות אופי כספי וכן החרמת פרי. החרמות אצל המוסד תהיינה תוך חגיגות. אצל התיירים הדבר צריך להיעשות ללא כל סימנים.¹⁶¹ מהמבצעים.

155. מצב של הבראה — התחמקות מרדיפת הבולשת, שבידיה היו תמונותיהם ושאר הפרטים של אלה שנכלאו על-ידי המשטרה (= תולים), ואשר על-פי אחת ההצעות שהועלו במפקדה צריך היה לשחררם בכוח.

156. הכוונה, אולי, לדוד יוטן שעסק בתחומים אלה.

157. הפצת חומר הסברה מודפס, בצורת חוברות, עלונים וכרוזים. חלוקת החומר למחוזות היתה כרוכה בסכנות למחותרת בגלל כמות החבילות ומספר המקשרים שעסקו בזה.

158. בהפצה מקומית בסניפים וביישובים, שבהם היו סניפי אצ"ל, עסקו מאות רבות של חברים. המדובר כאן במרכזי ההפצה במחוזות, שהיו אחראים להפצה בסניפים באמצעות יחידות החת"מ. בגלל חוסר תקציב לא מומשה החלטה זו אלא בשנים הבאות ובאורח חלקי בלבד.

159. לא הוברר מדוע לא בוצעה תכנית זו; אפשר מחמת חוסר תקציב.

160. ניסן — שמואל תמיר. המינוי לא הוצע עקב בקשת תמיר להמשיך בלימודיו.

161. סימנים היכולים לזהות את הגוף המבצע. הוצאת נשק ממחנה צבאי היתה נחשבת בימי מלחמת העולם (אף שסיומה היה קרוב) כפגיעה במאמץ המלחמתי ודעת-הקהל היתה מגנה אותה בחריפות מיוחדת.

פגישת מורי החזות וקציני המטה, שהתקיימה ביום כ"ח תשרי תש"ה¹⁶²

בן - דוד : בשלוש נקודות ברצוני לנגוע בדברי הערב :

(א) התוצאות הפוליטיות של מלחמתנו

(ב) המצב הפוליטי של הישוב

(ג) הגירוש

(א) יש לי ההרגשה, בבואנו לסכם את תוצאות מלחמתנו, כי התוצאות גדולות הן מאלו אשר שיערנו להשיגם בפרק זמן זה, בצאתנו למערכה. אלה מהתוצאות הנראות לעין כול המטפחות אפילו על פני כל הסקפטיקנים למיניהם, שלא נטו להאמין, כי בהעדר הנהגה פוליטית מתאימה ואמיצה, שתשמש עורף ציבורי מחד, ואשר תדע לנצל ולממש את הפגנת הכוח והרצון מאידך — תצמח תועלת לאומית ממשית ממלחמתנו.¹⁶³ אך כולם ביחד לא האמינו, כי התוצאות תבואנה כעבור זמן כה קצר. כיום בסיכום המצב הננו יכולים להצביע על תוצאות גדולות, ונוכל לחלקם לשני סוגים : (א) הנראות לעין (ב) הסמויות מהעין.

ביישוב כולו שוררת ההרגשה, כי התוצאה הישירה ממלחמתנו היא, גביעת מאור-עות מצד הערבים. הודו בכך גם נציגים רשמיים של הציונות, והעיקר כי זוהי הרגשת ההמונים. החומר המגיע מהוגים ערביים מאשר את הדבר. התברר, כי גפל עליהם פחד הנשק העברי וכי לא יעזו להביא לידי הפעלתו נגדם. יש בנקודה זו פרט לצד המעשי גם צד פוליטי. יש גויים המנבאים מלחמת אזרחים בארץ, כגון מר סטורס,¹⁶⁴ המנסים בנשק של הפחדה ואיום במאורעות ערביים לשמש מסווה לקו האנטי יהודי של הממשלה. זה למעשה הארגומנט היחידי של הממשלה בקיימה את הספר הלבן, ואנו הוכחנו, כי אין כאן מלחמה בין יהודים וערבים, אלא מלחמת היהודים בשלטון. אולם יש עוד תוצאה פוליטית פוטנציאלית, שהושגה ותחן פרי בעתיד. הרגלנו את העולם עד עתה, כי אפשר לעשות ביהודים הכול והם לא יתנגדו. הפעם הוכחנו, כי היהודים מסוגלים להבליג, אבל רק עד גבול ידוע, וממנו והלאה מסוגלים הם להתמרד. מבחינה זו היו הפעולות חשובות לאין ערוך ; הוכחנו כי יש בכוח היישוב להתמרד בקנה-מידה גדול מאוד.

התוצאות הממשיות : באנגליה — אם סטורס טוען, כי הפעולות מביאות נזק לציונות, סימן מובהק הוא שהן מביאות ברכה. אולם יש סימנים אחרים לכך. דעת-הקהל באנגליה הושפעה בקשר למצב שנוצר. העיתונות הגדולה הוכיחה לעם

162. מתברר שנפלה טעות ברישום התאריך. כ"ח בתשרי תש"ה חל ב-15.10.1944, אולם בפרוטוקול שלפנינו מוזכר הגירוש לאריתריאה, שקרה אור ליום 19.10.1944. לא ייתכן, אפוא, שהפגישה נערכה לפני ה-19.10.1944.

163. היו שפקפקו בכדאיות המרד מפני שלדעתם הסתייג רוב היישוב ממלחמת המחתרת, וההנהגה הציונית לא היתה מסוגלת לנצל את מלחמת האצ"ל להגשמת מטרות הציונות.

164. סר רונאלד סטורס, שהיה מושל ירושלים בשנים 1917—1926, פרסם מאמר ב-Evening Standard מ"7.8.1944, בו טען כי היישוב היהודי בארץ-ישראל יוכל להתפתח למרכז רוחני של יהדות העולם אם ינהג בריסון ולא יגרם למהומות בארץ ובאזור. סטורס גם כתב, כי פעולות לח"י פוגעות באינטרסים של הציונות, וטען נגד עלייה גדולה לארץ-ישראל.

האנגלי, כי המצב הוא רציני. ה"טיימס" מעיר בקשר למצב, כי אם הוא יימשך בצורתו זו, עלול להביא לידי אנרכיה — וזה עושה רושם על הקורא. ויש כבר סימנים לדרישות מצד דעת-הקהל בקשר לשינוי המצב ודרישה לגשת לפתרו. "ניו סטייטסמן" דורש פתרון מידי — פוליטי, וה"אקונומיסט" הודה ברורות, כי הבריגדה ניתנה כדי לפצות את הקיצונים המתנגדים לטירור. אמריקה: מתוך פגישתו של ג'ונדר ראשון] יוסף עם עיתונאי מה"פארווערטס" למדנו, כי רכשנו דעת-קהל עצומה, ולפי דעתו באה הכרות רווולט¹⁶⁵ גם מתוך השפעת המאורעות בארץ. אולם בקשר להכרותו של מיניסטר המלחמה סטימסון אין כל ספק בדבר, כי היא באה כתוצאה ממלחמתנו. הרי רק בחודש אפריל השנה התנגד הנ"ל, שתובא לפני הקונגרס האמריקאי הצעת החלטה לדרוש עלייה בלתי מוגבלת לארץ.¹⁶⁶ הנימוק אשר הניע בזמנו את המיניסטר להשפיע על דחיית ההצעה היה איסטרטגי: החשש, כי ההחלטה עלולה ליצור קשיים לצבאות אמריקה במזרח, המשמש פרוודור ומעבר למזרח הרחוק, קשיים מצד הערבים בארץ. ובמשך הזמן מאז אפריל לא השתנה המצב האיסטרטגי במאומה. להיפך, המערכה באירופה מתקרבת לקיצה וכוחות מוגברים עומדים להיות מועברים למזרח הרחוק, ושם תתנהל המערכה ביתר עוז. אין כאן אלא כי נוכח המיניסטר, שהגורם אשר עלול להפריע בפניה חשובה זאת ולסבך את המצב הם היהודים, הם הכוח שיש להתחשב בו. ואת קיומו של הגורם הזה הוכיחו לו הפעולות הצבאיות שלנו. הרושם הכללי באמריקה הוא גדול מאוד. נוצרה שם ההכרה בחוגים הצבאיים, כי באם יתפתח המצב הזה, עלולים היהודים לגרום לצרות, ולכן יש להתחשב בהם.

בנוגע למתן השדיול¹⁶⁷ זוהי רמאות. ננסה להסביר לציבור, כי במהיר זול מנסים השליטים להתחשב על הציבור, ואולי יטענו לאור המצב, כי הפעולות מפריעות לעלייה. אני מאמין, כי נצליח להעמיד את הדברים באורם הנכון, אבל עצם מתן השדיול בא כדי לפצות ולרכך את ההתמרמרות שעוררנו, והוא בא הודות לפעולותינו. את כל הדברים הללו יש להסביר לכל אנשינו.

ב) המצב הפנימי ביישוב ביחס אלינו נעשה מסוכן. אין להגזים בדבר, אך מאידך אין גם להפחית את הסכנה הקיימת. אין להפחית, משום שהשמאל מרגיש סכנה לשלטונו הרוחני ביישוב. אהדת ההמונים ההולכת וגדלה, העזרה הכספית הניתנת לנו ברצון ומתוך הערכה כנה, וכמו כן הדעה הכללית השוררת, לפיה מתנהלת מלחמתנו בדרך מחושבת ומתוכננת — כל אלה עלולים ביום מן הימים לערער לגמרי

165. רווולט הצהיר בשדר לאסיפת ציוני אמריקה, כי הוא מצדד בהקמת קהילייה יהודית חפשית בארץ-ישראל ובהתיישבות יהודית בלתי מוגבלת בארץ (ראה: Jewish Chronicle, 20.10.1944).

166. סטימסון הצהיר ב"14.10.1944, שהשיקולים הצבאיים שמנעו את קבלת ההחלטה אינם תקפים עוד ושישיקולים מדיניים צריכים עכשיו להכריע בעניין (ראה: Jewish Chronicle, 20.10.1944).

167. קצבת רשיונות עלייה (1500 לחודש), שממשלת בריטניה נתנה לסוכנות גם לאחר המועד להפסקת העלייה (31.3.1944), שנקבע בספר הלבן של 1939.

את שלטונו הרוחני של השמאל ביישוב. אמנם הודעתי למנהיגי השמאל,¹⁶⁸ כי אין בתכניתנו לתפוס את השלטון ביישוב ואין לנו כל כוונות בכיוון זה. אולם הם מבינים, כי ההתפתחות האובייקטיבית עלולה להביא לידי כך והם רוצים לחסל את הסכנה בעוד מועד. יש חוגים רחבים ביישוב המעוניינים בחיסול שלטון היחיד של השמאל. אין אנו מעוניינים לעזור להם בכך, אולם ייתכן ונשתמש בהם כדי להחליש את התקפת השמאל עלינו. הגיעונו ידיעות, כי החלק האזרחי ב"הגנה" לא ילך למלחמת אחים, ויעזוב אותה. הולך ונעשה ליכוד מסויים ביישוב, ואפילו בהנהלת הסוכנות, על מנת למנוע מלחמת אחים. מתפקידנו להשלים את האיחוד הזה ולחזקו. פנינו למר גרינבאום, וכמו־כן נפנה אולי ל"מזרחי" ול"ציונים הכלליים" ואולי נפגש אתם אישית. איני סבור כי הוועד הלאומי ישלח צעירים לחסלנו, אבל ייעשו נסיונות על מנת להחלישנו על-ידי חטיפות או הלשנות. בינתיים הם מנהלים הסתה פרועה כדי להשניא אותנו בתוכם. הנה הם מספרים, למשל, כי מפקדכם¹⁶⁹ הוא פקיד הבולשת הצבאית הפולנית וגם נתמך על-ידי האינטליגנציה הבריטי. ייתכן שסיפורים דומים לאלו יופצו בימים הקרובים. הקמפניה התעמולתית נגדינו היא חזקה מאוד בכרזים וגם ה"אשנב"¹⁷⁰ כולו כמעט מוקדש לנו. אולם הקמפניה הזאת איננה ויכוח ענייני אלא השמצה זולה וגסה. לא נילחם איתם בדרך זו. ייתכן ומדי פעם לפעם נענה על-ידי בעיטה, אך נמשיך בהסברה עיונית ופוליטית. ייתכן והמצב יחמיר ויגיע לידי חטיפות. יש לעבור על העלבונות בשתיקה, אסור להיגרר אחרי פרובוקציות. יש לדחות התנגשויות, והעיקר — לנהוג זהירות מכסימלית לגבי יהודים. אבל להישחט על-ידי יהודים לא ניתן את עצמנו, גגן על עצמנו ונכשיר את הקרקע לכך. מר [קליינבוים] הודה לפני, כי הד פעולותינו הוא עצום וכי מנהיג בריטי חשוב נשלח במיוחד לארץ [רנדולף] [צ'רצ'יל] על מנת להרגיע את הרוחות ולהשיג פיע בכיוון הפסקת הפעולות. דרך אגב, באנגליה סברו, כי אלה הן פעולות של הסוכנות, ויש גם חוגי נוער בארץ, אשר סברו כי הסוכנות עומדת מאחוריהן. הוא¹⁷¹ דרש ממני הפוגה והפסקה זמנית, אולם סרבתי לתתה לו.

ג) לא נוכל לעבור בשום אופן לסדר-היום על מעשה הגירוש.¹⁷² יש להוכיח להם ולשכנע אותם, כי לא כדאי הדבר לגרש יהודים מהארץ. לא נוכל גם לעזוב לאנחות את אחינו המגורשים. שנית, יש בכך משום תקדים. אם לא נגיב הפעם — יגורשו מהר אלפים אחרים. יש בדבר נסיון ללחוץ עלינו כי נפסיק ולהפוך את הגירוש לבסיס למשא-ומתן לשביתת-נשק. אולם נגיב על הדבר, ויש בדעתנו להעבירו על בסיס של פשע פלילי ולהעניש את הפושע. בשבועות הקרובים תתנהל קמפניה תעמולתית חזקה בקשר לעניין זה. יום יום יופיע חומר. נדרוש בקמפניה זו להחזיר את המגורשים, ואם לא תתמלא דרישתנו — נפעל.

168. ראה לעיל, הערה 146.

169. הכוונה לעצמו, מנחם בגין.

170. ביטאון חשאי של מפא"י שהפך למעשה לבטאון ה"הגנה".

171. משה סנה [קליינבוים].

172. ראה לעיל, הערה 162.

ישיבת המפקדה 1.11.1944

נוכחים כולם.

1. הגירוש

2. יחסים עם השמאל

1. בן-דוד הסביר את המצב לאחר מעשה הגירוש של האסירים לחוץ-לארץ. מעשה זה הנהו תקדים רציני וחמור מאוד ולא ייתכן לעבור על זה ללא כל תגובה. אין שיטתנו שיטת פגיעות ותגובות, אולם הדבר הזה מחייב מעשה. כל העיתונות העברית הגיבה על הדבר, אולם אין תגובתה מספקת. באם אנו נעבור על כך בשתיקה, הרי השלטונות ימשיכו בנסיונות אלה. אנו לא ניכנס לתגובה ממושכת ומסובכת על כך. תגובתנו תהיה קצרה, ולאחר זה מיד נוכל לפרסם את הצהרתנו,¹⁷³ שעליה דיברנו. גם ה"חורגים" הסכימו לשתף פעולה עימנו ולפעול לפי תכנית משותפת שהצענו להם.

ה ו ח ל ט : לפתוח בתעמולה רחבה למען החזרת המגורשים ארצה. לבסוף יפורסם כרוז ובו תביעה אולטימטיבית להחזיר את ה-251 תוך תקופה מסויימת. כתמורה לכך נבטיח שלא לעשות נסיון של שחרור העצורים בכוח. באם האסירים לא יחזרו, נפתח בתגובות כנגד מספר אישים ואובייקטים האחראים והקשורים לדבר. כל זה ייעשה בשיתוף עם ה"חורגים".

2. נמסר דיון-וחשבון על תוצאות הפגישה עם נציגי השמאל.¹⁷⁴ לאחר שהם עמדו על דרישתם להפסיק את פעולותינו ולפרסם על כך בציבור, נענו בתשובה שלילית והפגישה נסתיימה ללא כל תוצאות. הם אימו שיתחילו בפועל להילחם בנו ויעשו בכל האמצעים למען הפסקת מלחמתנו. בקשר עם כך עלול להיווצר מצב רציני, שבאם לא נדע לנהוג בו בתבונה וזהירות, ניסחב לתוך מלחמת אחים. לפי כך ה ו ח ל ט : להוציא פקודה חמורה לכל אנשינו, שלא להגיב על שום מעשה פרובר-קטיבי מצד השמאל. אנו נפרסם ברבים את מעשיהם ומאידיך גודיע שהגנו ממשיכים במלחמתנו כנגד השלטון. אנשינו יהיו חייבים להיזהר בכל צעדיהם ולא להיגרר לתוך התנגשות בין יהודים. לשם כך תתנהל הסברה מקיפה בין השורות, תוך דרישה להישמע לכל ההוראות שתבואנה מצד המפקדה. לאחר דיון בשאלות שונות הישיבה נסתיימה.

173. הכוונה להצעת לנקין להצהיר על הפסקה זמנית בהתקפות אצ"ל נגד השלטון הבריטי, כדי לתת הזדמנות לארצות-הברית להגשים את התחייבות רוזוולט לעזור להגשמת הציונות, אם ייבחר שנית לנשיאות.

174. על פגישת בגין ולנקין עם אליהו גולומב ומשה סנה, נציגי הנהלת הסוכנות ו'ההגנה', ב-31.10.1944, ראה להלן פרוטוקול הפגישה.

ישיבת המפקדה 9.11.1944

נוכחים כולם.

1. המצב

בן-דוד עלינו היום לדון על מצב שנוצר לאחר ההתנקשות בלורד מוין.¹⁷⁵ המעשה בקהיר עורר תגובה שלילית מצד כל הקהל. אולם אין לנו להיבהל מכך ואין לעבור למצב של התגוננות. נעשה מעשה שלא היה בעיתו ושאוּלֵי יביא תוצאות פוליטיות חמורות, אולם שום אסון גורלי לא קרה אין לנו על מה להצטדק. הצלחתנו הייתה תלויה בהרבה באהדת היישוב, לפחות באהדת השתיקה שלו, ועתה הדבר ייחרט במידה רבה. יש להניח שהמקרה הזה יעורר תגובה משותפת הן מצד השמאל והן מצד השלטונות, תגובה שתהיה אולי הרבה יותר חמורה מאשר היה עד כה. כמובן, במקרה זה לא יבדילו בינינו לבין ה"חורגים", כולנו נצטרך לשאת בתוצאות ואין להימנע מגורל זה. אסור לעשות איזה שהם צעדים שיובנו בקהל כסימני חולשה ובהלה ואולי גם נסיגה מעקרונותינו. מקרים כאלה קורים בהסטוריה בכל עם ואין זה פלא שזה קרה אצלנו. אולם המקרה הזה מעמיד אותנו בפני הכרח של החלטה סופית בקשר עם יחסים בינינו לבין ה"חורגים". לא נוכל לסלוח להם, שהם העלימו מאיתנו את תכניתם זאת, בתקופה שקבענו במשותף תכנית פעולה אחרת. זו היא רמאות במלוא מובן המלה, ועלינו להסיק מכך את המסקנות. אנו נצטרך להעמיד אותם בפני שתי ברירות: 1. עליהם להפסיק להתקיים כגוף עצמאי ולהעביר את כל אנשיהם לפקודת מסגרתנו או 2. אנו נפסיק איתם את כל הקשרים וכל משא-ומתן על איזו שאלה שהיא. לא יהיה בינינו כל מגע וכל שיתוף. יש לשער שהם לא יקבלו את הצעתנו הראשונה, ולכן נהיה מוכנים למצב של הפסקת יחסים מוחלטת. אנו נפרסם כרוז ובו נודיע שמאמצינו לאיחוד הגוער הלוחם נכשלו. בגלוי-דעת זה נודיע לציבור כי גם עבור המעשה בקהיר אחראים השלטונות, שהביאונו למצב של יחסים כאלה.

ס ב ח : המעשה בקהיר ליכד את כל היישוב נגדנו. עתה עלינו להתכונן למצב חמור מאוד כלפי פנים. עלינו להדגיש בהבלטה יתירה את הסתייגותנו מה"חורגים", שהתנהגו בצורה בלתי הוגנת ביחס [אלינו], ושאין באפשרותנו יותר להאמין במשחו. אולם זה לא ימנע מהם מחר להמשיך במעשיהם, שבסופו של דבר עלולים להמיט אסון על כולנו. יש לחשוב גם על העתיד.

א מ י פ : אין להתפלל ממקרים כאלה. הדברים האלה היו אצל כל העמים ושום אסון לא קרה. אולם במקרה זה הם מחבלים במאמץ שלנו, שהוא יכול היה להיות משותף איתם. עלינו לדבר קשות וברורות. לא נסבול יחס כזה מצד אחים לנשק, שאיתם הגנו יושבים ליד שולחן אחד.

ד נ י : במעשה זה הם נכשלו כשלון מוסרי מוחלט. יש להציע להם להתפרק ולהפסיק להתקיים כגוף עצמאי, אחרת אין טעם לקיומנו. יען כי אנו נוכרח לשאת

175. לורד מוין, המיניסטר הבריטי למזרח התיכון, נהרג ב-6.11.1944 בידי אנשי לח"י — אליהו חכים ואליהו בית-צורי.

באחריות עבור כל מעשיהם, ומי יודע למה הדבר יגיע. יש לתת הסברה מלאה על מעשה זה לכל אנשי השורה. לנו קשה להיות במצב כזה, כי החלש צריך להיות תמיד צודק ורק במצב כזה הוא יכול להתגבר על כל הקשיים, והם מעמידים עתה אותנו במצב של התגוננות מוסרית, דבר המשמיט מתחתנו את הקרקע למלחמתנו.

בנימין: מסכים עם דברי הקודמים בעניין יחסינו כלפי ה"חורגים". הם עשו מעשה רמאות שפל ואין לנו יותר שפה משותפת איתם. המעשה בקהיר לא היה במקומו בשעה זו וזה עלול גם להביא נזק פוליטי. ברור שאיננו בוכים על מותו של עוד שונא ציון אחד, אולם אנו חייבים לעשות תמיד גם חשבון פוליטי על כל צעדינו. השמאל יפתח עתה בהסתה והתקפה גמרצת, וזה יהיה נגד כולנו. עלינו להדגיש את הסתייגותנו מה"חורגים". עתה אולי הגיעה השעה המתאימה לפרסום ההצהרה הפוליטית בקשר עם היבחרו של רוזוולט,¹⁷⁶ על תביעה למלא את התחייבותו ונכו-
נותו להמתין תקופה מסוימת לסימנים הראשונים של הגשמת הצהרתו.

הו ח ל ט: להודיע ל"חורגים" את עמדתנו ביחס למקרה בקהיר ולהעמידם בפני שתי הברירות שעליהן דיבר בן-דוד.

לא לפרסם את ההצהרה כל זמן שהננו גמצאים במצב של דפנסיבה.

לפרסם גילוי-דעת שיסביר את דרכנו המלחמתית, שאינה דרך של ה"חורגים".

לנהל הסברה על המצב בין השורות.

לדחות את עניין פרסום האולטימטום בקשר עם הגירוש.

לקבוע אמצעי זהירות מיוחדים להנהגתנו. למסור יפוי-כוח למפקד בן-דוד לקבוע

את סדר הפיקוד העליון במקרה של מאסרו הוא.¹⁷⁷

נדונה שאלת מותו של אשר טרטנר¹⁷⁸ בעכו. הוחלט לפרסם כרוז אבל על כך

ובו הודעה על התנהגות השלטונות עם הפצוע. הכרוז יסתיים בהודעה, שהאחראים עבור פשע זה יתבעו לדין וייענשו.

176. ראה לעיל, הערה 173.

177. לפני שהוחזר מרידור לעבודה בארגון (ראה לעיל, הערה 86), סדר הפיקוד נחשב למובן מאליו (ראש המטה היה השני לפיקוד גם במפקדה שקדמה לקבלת בגין את הפיקוד).

178. איש אצ"ל כבן 17, שנורה על-ידי הבריטים שעה שהדביק כרוזים. הוא מת בכלא עכו בהעדר טיפול רפואי מתאים.

פּרטיכל של פּנישה בין נציגי האצ"ל לבין נציגי הסוכנות היהודית וההגנה הכללית
31.10.1944

נוכחים בפגישה מטעם הסוכנות היהודית: א. גולומב וד"ר מ. קליינבוים
מטעם האצ"ל: המפקד בן-דוד ויוסף

הפּוּת א. גולומב: בתחילת דברי רצוני למסור לכם את בקשתו של
לורד מלצ'ט, שראיתי בלונדון. הוא מסר: "הגד להם בשמי שיפסיקו את מעשיהם".
אינני חושב שהדבר הזה ישפיע, אולם חובתי היתה למסור זאת בהתאם לבקשתו.
ועתה נעבור לעניין:

יש בדעתי לציין הנחה יסודית אחת והיא: על אודות הכוח המזויין העברי שישנו
לנו. אני סבור שאין כל עתיד וכל ביטחון לציונות פוליטית בלי שהיא תישען על כוח
מזויין זה. (אמנם לפעמים מספיק רק לצבור כוח כדי שלא יהיה צורך להשתמש
בו). על כוח זה לא רצינו לוותר ולא ויתרנו אף פעם. מימי הגדוד העברי, 179 מאז
שהתחלנו בהקמת הכוח הזה, שמרנו עליו כעל בבת עיננו, גידלנוהו וטיפחנוהו,
כי ידענו שהוא משמש לנו בסיס לקיומנו וגם להגשמת המטרה הסופית. הרבה
פעמים ניסו להתנקש, בכוח זה, הן מצד הערבים והן מצד האנגלים. אולם לא נכנענו
והדפנו את כל ההתנקשויות האלה. היו גם נסיונות של פיתויים לפרוק הכוח תמורת
הבטחות של הגנה ונשק ליגאלי, אולם גם בהבטחות לא הצליחו לפתותנו. לא מסרנו
את נשקנו העצמאי ולא ויתרנו על כוחנו הצבאי העצמאי וגם לא נוותר; להיפך נגבירו
ונחזקו. אולם עתה באים אתם בפעולות הטרור שלכם, הגורמים לכך, שנוצרת לנו
סכנה רצינית לקיום הכוח הזה. השיטות שבהן אוזחו השלטון למען ביעור הטרור
מסכנות את כוחנו אנו, כי כעת אין לנו אפשרות להתנגד לנסיונות של חיפושים
בנקודות עבריות. בפיהם אמתלא של חיפוש אחרי הטרוריסטים, וכך יגיעו לגילוי
ופירוק נשקנו. אנו יודעים את ההבדל שביניכם לבין "לוחמי חרות ישראל". יודעים
אנו שאתם אינכם חושבים את מלחמתכם כמלחמה באימפריה הבריטית. הרושם
של פעולות הטרור שלכם הוא מדכא ודוחה, ואנו כבר הרגשנו בהרבה מקרים בשינוי
היחס אלינו וראינו את התנגדותם הנמרצת של ידידינו למעשים אלה, אשר לדעתם
מזיקים ודוחים את כולם. אפילו צ'רצ'יל התבטא בהודמנות: "אני אעזר את חוצני
מהם". ידידינו גרתעים מלדבר בעדנו כי ייחשבו לאנשי טרור או תומכיו, ובפי
אויבינו זה חומר להסתה ולהשמצה. היו מקרים שבאו למשרדנו בלונדון וביקשו כי
ישתדלו למען בניהם או אחיהם שנמצאים בארץ-ישראל, כי הם פוחדים לנפשמם.
הם אינם מבדילים בין השלטים וחושבים שישנה כאן חלוקת תפקידים. המצב מתקרב
להכרעה פוליטית ועל כן יש להתכונן ולשמור על שלמותנו. פעולות טרור תכניסנה

פירוד ביישוב ותביאנה למצב של מתיחות פנימית. יש אפשרות אחרת להוציא את מרכזם והעזתכם, והיא יותר יעילה, יש שטח נרחב לפעולה בגולה ושליחינו הצטיינו בגבורה לא פחותה משלכם בארצות אירופה. הוקמה בריגדה, שהגנו רחוקים מלחשוב אותה לדבר המספק את תביעותינו, אבל גם זאת הוצאנו בצפורניים ושיניים ויש להכיר בערכה. קיימת סכנה שלא ימצאו מספיק יהודים בגולה המוכנים לעלות לארץ-ישראל, ועל כן יש מיד לפעול למען ארגונם וחינוכם שם. הרבה דברים נעשים בשטח זה, אולם אין זה מספיק ויש להגדיל ולהרבות. גם כאן בארץ השגנו לא מעט, אם כי איננו אומרים שעשינו את הכול. הגדלנו את נקודות היישוב, הגברנו את כוחנו הכמותי והאיכותי המזויין וצידו. וכל זה לא לשם ספורט עשינו. יודעים אנו שנצטרך להשתמש בכוחנו זה כי נוכרח להילחם. בזאת אין כמעט ספק. אולם צריך לחכות כשתגיע השעה. עתה עוד לא הגיע הזמן לפעולותיכם הטרוריסטיות. הן רק מביאות נזק. היישוב וההסתדרות הציונית מוצאות, שפעולותיכם מזיקות והינן בניגוד לאינטרסים של הציונות. הן יכולות להמיט אסון מכריע באם תינתן להם אפשרות של התפתחות. אתם מצאתם לכם שטח בלתי מוצדק ומזיק. מה פתאום היום מצאתם לכם שעה כשירה לכך? איננו אומרים שטרור תמיד מזיק, אם כי אף תנועה מהפכנית לא השיגה את שלה במעשי טרור. פעולות טרור יכולות להיות הכוח הדוחף למשיכת ההמונים לבריקות. לו עשיתם את מעשיכם ב-1936, כשכל המוני היישוב היו במצב של מתיחות ויצאו לרחובות, ייתכן שהייתם מושכים אותי אחריכם, אולם לא עכשיו. איננו אומרים שאין שום דבר חיובי במעשיכם. אתם הוכחתם לנוער, שישנה אפשרות לעשות הרבה בכוח הנוער. החדרתם בו רוח של גאווה וביטחון בעצמם, אולם הנזק הוא הרבה יותר גדול. לפיכך הגנו פונים אליכם בבקשה ודרישה הנמרצת ביותר, להפסיק את מעשיכם ולהכריז על כך בציבור. אנו פונים אליכם עתה כנציגי ההסתדרות הציונית העולמית וכנסת ישראל. המוסדות העליונים שלנו החליטו להפסיק את מעשיכם בכל האמצעים. לא קשה¹⁸⁰ היתה ההחלטה. היו בינינו ויכוחים סוערים. היו בינינו (כפי שוודאי ידוע לכם) שהתנגדו להחלטה הזו. היו כאלה שנימקו את דבריהם מתוך הלך-רוח של יאוש ואי-אמון בכול ולכול. בשבילים האנגלים לא יותר טובים מגרמנים וכו'. אולם למרות כל הפקפוקים וספקות, החלטתנו נתקבלה פה אחד, וזה מוסיף תוקף לה כי גם אלה שפקפקו, הכירו בעובדה שמעשיכם מזיקים ומסוכנים יותר מהכול. אתם משלים את הנוער שלכם בסיסמאות צעקניות בלי להתחשב עם כך, שהריסת בתים ורצח שוטרים אינם דרך מלחמתנו. אתם כופים את הטרור שלכם על היישוב בסחיתות ואיומים, ואנו לא נוכל להשלים עם זאת. אתם יוצרים פחדנים ביישוב, כי האגשים נכנעים לאיומיכם ומתרגלים על-ידי כך להיכנע לכל איום. אתם משכיחים את המלחמה בהיטלר, שהיא כעת העיקר. אינכם מבדילים בין שיטות מלחמה נגד היטלר ואנגלים. אנו תלויים בדעת-הציבור של אנגלים ורק בעזרתם נוכל להגשים את מטרותנו. אסור לנו לדחות ולהשניא על עצמנו את דעת-הקהל הג'ל ואתם מביאים לכך.

180. כנראה פליטת קולמוס, ויש לקרוא: 'לא קלה'.

אנו דורשים מכם להפסיק מיד. צריך להיות גם כוח לא רק לצוות לפעול אלא גם להפסיק כשיש צורך. איננו דורשים שתכירו במרותנו (אם כי הננו מכירים בהכרח של הדבר). תחליטו על כך באופן עצמאי ובלתי תלוי, אולם תפסיקו. ההפסקה שלכם יכולה להיות זמנית (כי בסופו של הדבר נצטרך כולנו להילחם). באם תיווכחו שבבוא השעה לא נצא כולנו, אזי תירשו אותנו. אז תוכלו לצאת לפעולה עצמאית, אולם עדיין השעה לא הגיעה ואסור לכם לפעול בלי התחשבות עם דעת הישוב. איננו רוצים שתתחיל מלחמת אחים. איננו רוצים שיהודי ייפגע או יפול מידי יהודי, אולם נהיה מוכנים גם לכך באם לפנינו תעמוד שאלת הנזק הציוני שיביא למפלה ציונית. אנו לא נעמוד יותר מהצד. איננו יכולים לעמוד. נהיה נאלצים לאחוז באמצע עים שלנו למען מנוע את מעשיכם. המשטרה, לדעתנו, לא תוכל לחסלכם, אולם באם היישוב יתקומם הרי הדבר יבוא לידי כך. ברור שאיננו מדברים על חסולכם הפיזי, אולם התפתחות הדברים תביא גם לכך, היא תביא להשמדתכם. ואז לא חשוב יהיה מי התחיל הראשון — זה עניין של תעמולה והסברה.

אינני תולה תקוות רבות בהסכם אתכם. קשה למצוא שפה משותפת עם תנועה שבמשך 20 שנה הלכה בדרכים נפרדות. עשינו נסיונות לא מעטים להסכמים, אולם זה תמיד היה מסתיים בכשלונות. אולם עתה אנו באים אליכם בלי כל תביעה להסכם או כניעה. אנו רק דורשים שתפסיקו את מעשיכם ותו לא. אל תביאו לידי התנגשות אחים. כי זה יביא לכך. אנו מוכרחים להפסיקם בכל התנאים ויעלה הדבר במה שיעלה.

ד ב ר י [ק ל י נ ב ו י מ]: אני כבר הסברתי בהזדמנות בשיחה ארוכה את עמדתנו ודעתנו. מסרתי גם ניתוח פוליטי של המצב. ישנן שלושה אסכולות בעניין פתרון השאלה שלנו. האחת היא של לורד מוין והיא גורסת להשאירנו במצב של מיעוט תמידי כאן, אם כי תוך פתיחת שערים לעלייה מוגבלת. השנייה היא חלוקה באיזו צורה שהיא. ייתכן שיחתכו את הגליל והעמק מאיתנו. השלישית היא של צ' [רציל] והיא עדיין בלתי ידועה. אולם יש הרגשה שהיא הטובה ביותר. הוא הבטיח לווייצמן את ה"שזיף הגדול ביותר מהפודינג". הוא נחשב לידידנו האמיתי. בשני המקרים הראשונים אננו נצטרך להילחם. לא נשלים עם מצב של מיעוט תמידי ועלייה מוגבלת, אז נעלה עולים וניישב הקרקעות בכוח. אולם אפילו אם נקבל את מבוקשנו, הרי נצטרך להגן על מדינתנו מכותות הערבים המתקוממים. המצב הוא משום כך כזה, שבכל המקרים נצטרך להילחם. ומשום זה הננו שומרים על כוחנו ונשקנו. אנו יודעים יפה את הצפוי לנו, והננו מתכוננים לקראת שימוש בנשק. לכן אני רואה אפשרות בטוחה של שיתוף בינינו בימים הבאים.

אולם כרגע הפעולות שלכם מזיקות. הן הולכות בניגוד לקו הפוליטי שלנו. עתה נפתחים אופקים מסויימים לטובתנו. הם עדיין קלושים מאוד אולם כבר נראים לעין. מתקרבת שעת ההכרעה, שבה כולנו יחד נוכל לפעול. חל שינוי ידוע לטובה, מדוע לא נתנו אפשרות לשינוי זה להתפתח בשקט.

כל הנימוקים ששמעתם מקודמי הינם מספיקים לדעתי כדי להבין, שיש צורך בהפסקה ואפילו זמנית, שהפעולות עכשיו, הינן בניגוד לאינטרס שלנו. אולם אם כל

זה לא מספיק לכם, אם אתם חושבים שאנו טועים, שאנו שוגים ואיננו רואים נכונה, הרי תקחו בחשבון שאנו הרוב. אנו נציגי רב היישוב, שהוטלה עלינו שליחות. לא נוכל לבגוד בשליחותנו ולוותר עליה. לא נסיר מעצמנו את האחריות כי היא הוטלה עלינו על-ידי התנועה הציונית ועל-ידי הרוב של היישוב העברי. קבלו אותנו כמו שהננו. האם העובדה הזאת אינה בעלת איזה שהוא משקל בעיניכם? האם באמת לא תרצו להתחשב לחלוטין עם דעת הרוב שבעם העברי, שהוא דוחה את פעולת-תיכם? שקלו על כפות המאזניים את הרצון לפעולות שלכם ואת עמדת רוב התנועה הציונית. האם באמת אין כל משקל לעובדה השנייה בעיניכם? אם אתם חושבים את עצמכם לפטריוטים אמיתיים, הרי כאן הזדמנות לכם להפגין את הדבר. תוכיחו לשלטונות, שלמרות כל מאמציהם, הם לא הצליחו לדכאכם ולהשתיתכם, ואילו פניית נציגי המוסדות הלאומיים השפיעה עליכם. האם לא תהיה בזה משום הפגנת אחדותנו וכוחנו המלוכד בפני הגויים? האם זה לא יחזק את הפרסטיז'ה של הנציגות העברית ואת כוחה בעיני האנגלים?

אין עוד אחר, שאינו רוצה בהתנקשות אחים באחים, כמוני. אני בטוח בכך, שאני רוצה למנוע את זאת יותר מכולם. ואם לא יותר מכולם, הרי לא פחות ממישהו. אבל למרות כל זה הייתי אני אחד מאלה שהצביעו בעד ההחלטה נגדכם במושב הוועד-הפעול המצומצם. כי אני רואה בזה סכנה לכל החזון הציוני. סכנה שעוד לא היתה כזאת. לא ייתכן שאנו נבוא לידי מצב של מתיחות פנימית (אני דוחה בהחלט את הביטוי "השמדתכם") בכברת דרך, שבה הננו הולכים באופן נפרד. כי אני רואה שלא רחוק הוא היום ובו נתאחד כולנו יחד. האם אין זה מחובתכם למנוע אפשרות של התנקשות הדדית לפני שבעבור את כברת דרך זו ונגיע לנקודה המאחדת את כולנו. ואני רואה שהנקודה הזאת היא קרובה והיא הכרחית.

איננו דורשים מכם שתיכנסו לשורותינו (אם כי אנו רואים את ההכרח של קיום מסגרת אחת, שסרה למרות של המוסדות המוסמכים). אנו מוכנים להסכים עם קיומכם הסוברני, ואפילו ביום שיתוף פעולה בינינו נשתפכם כגוף עצמאי. אולם עם ניהול פעולות הכרוכות בתוצאות פוליטיות לא נוכל להשלים בשום אופן. בייחוד שהן, לדעתנו, מזיקות ומביאות הרס לכל תקוותינו.

דברי בן-דוד: לצערי עלי להביע את אכזבתי מהדברים ששמעתי כאן. השמעתי, תוך דרישה מוחלטת של הפסקת מלחמתנו, נימה של איום. הנכם מאיימים עלינו בהשמדה. רבותי, לשם השמעת הדרישה והאיומים האלה לא היינו צריכים להתאסף כאן. את הדרישה שלכם פרסמתם בפומבי וגם את איומיכם השמעתי בהזדמנויות רבות. על כל זה שמעתם את תשובתנו המוחלטת מעל דפי עיתוננו ומתוך הכרוזים על הקירות. אין כל צורך לחזור על כל זה בפגישה זו. בכלל הנני חייב להביא את השתוממותי על עובדה — שהנכם כותבים בתעמולתכם עלינו כעל אנשי הבולשת הפולנית, מטורפים וכו', ומאידך מזמינים אותנו לשיחה פוליטית ודיון על המצב תוך דרישות כה רציניות. אולם אם כבר גפנשנו ואתם השמעתי את דרישותיכם, הרי אנו נענה לכם: מ"השמדה" איננו מפחדים. אנו עשינו את חשבוננו הפרטי בתחילת דרכנו. איננו מאמינים גם שתצליחו באמת להשמידנו.

נאמר לכם גלויות: אנו לא נפסיק את מלחמתנו. איננו רואים כל סיבה להפסקתה וכל שינוי ממשי לטובה. כל קיומנו מותנה במלחמה זו. באם לא ננהלה, אין כל צורך בקיומנו העצמאי. אתם טוענים שפעולותינו מביאות נזק, שעכשיו לא הזמן לכך, שגם אתם תילחמו בבוא השעה. אולם לא הוכחתם את זה בשום נימוק רציני. אתם מסתמכים על השמועות, שידידינו האנגלים מתנערים מאיתנו ואויבינו מנצלים את פעולותינו להשמדתנו. איננו רואים בדבר זה נימוק משכנע. הרי פעולתנו תינו החלו רק לפני 9 חודשים, לאחר שכבר נטבחו מליונים יהודים; לאחר שכבר פורסם ה"ספר הלבן" ו"חוק הקרקעות"; לאחר שבמשך שנים הגשימו בשיטתיות את כל הגזרות נגדנו, לאחר שהשערים היו סגורים, בשעה שרבות היתדפקו עליהם וביקשו להציל את נפשם, לאחר מאוריציוס, סטרומה, רמת-הכובש, משפטי הנשק ועוד. ומה עשו או ידידינו האנגלים? הרי אז לא היו פעולות, לא היתה שום סיבה להפריע להם, היישוב התנהג באופן צייתי והבליג על הכול, היישוב התמסר בכל כוחותיו וכשרונותיו למאמץ המלחמתי. מדוע לא שמענו את קולם של "ידידינו" במשך כל הזמן הזה? במה הפגינו או "ידידינו" אלה את ידידותם? האם היה מי שהוא מהם שקם להילחם למען פתיחת השערים, למען הצלת פליטי אירופה, למען ביטול הספר הלבן? צ'רצ'יל אמר שינער את חצנו מאיתנו. ומה הוא עשה עד כה, לפני שהיתה לו אמתלא "לנער את חוצנו"? האם הוא הבליט במה שהוא את ידידותו אלינו? הוזה הוא נימוק לתנועה פוליטית ולמנהיגיה למען הפסקת מלחמה? האם עדיין הנכם בונים את כל הפוליטיקה של התנועה הציונית על משפט זה או אחר שנאמר? במשך 25 שנה היו הזדמנויות ל"ידידינו" להוכיח את זיקתם הידידותית אלינו — ואנו לא ראינו את זאת. כל ה"ידידים" מלאו פיהם מים בשנים האימות ביותר שעברו על עמנו. עתה אנו איננו רואים כל דרך אחרת אלא מלחמה ממש למען השגת מבוקשנו. עתה כבר כלו כל הקיצים. גם אנו אחרנו במלחמתנו. אולם זה לא היה באשמתנו. איננו יכולים להשלים עם הנחה, שכל הציונות תלויה בידי זה או אחר. סיפרתם לנו שווייצמן אמר, שבאם לא יהיה צ'רצ'יל — לא יהיה לנו עם מי לדבר. דעתנו, שזו היא תעודת-עניות למנהיג ציוני, אשר בונה הכל על איש אחד. הרי צ'רצ'יל באמת יכול מחר לא להיות, הוא יכול למות, הוא יכול להתחלף בראש-ממשלה אחר, האם אזי אין לנו כבר כל תקוות? — זו היא קטנות-אמונה בחזון הציוני הגדול אשר עומד למעלה מכל תלות באישים. לשונאינו לא נחוץ חומר השמצה. הם היו שונאים מאז ומתמיד. הם השמיצונו מאז ומתמיד, והתנהגותו של היישוב לפני הפעולות שלנו לא שנתה את יחסם של שונאים אלה ולא רכשה את לבם, להיפך — דווקא בשנים של התנהגותנו למופת באו הגזרות האימות ביותר עלינו. אתם טוענים שעכשיו לא הזמן. אנו שואלים אתכם: מה עוד צריך לקרות שיגיע כבר הזמן? אחרי כל מה שעבר עלינו בגולה ואחרי כל הגזרות וההתעללויות בנו כאן — למה עוד צריך לחכות?! אולם אתם טוענים את הטענה הזאת. הרי ידוע שבשנת 1939, ביום פרסום ה"ספר הלבן", הודיע וייצמן בלונדון שד"ר ביישפך בארץ. ודם לא נשפך. אתם הבלגתם על זה כשם שהבלגתם על הכול במשך כל 25 השנים. אתם תמיד התנהגתם בצורה של "לא הגיע הזמן". והיום הגנו עומדים

משום כך כבר אחרי ה"זמן". על סמך מה נוכל להאמין לכם שאתם "גם כן" תילחמו בבוא השעה? הרי כבר לא פעם הכרזתם זאת, לא, לא פעם "התכוננתם" לזה ואף פעם לא עשיתם דבר. ומתי תבוא "השעה"? ידוע לנו שלפני חודשים אחדים דרשתם מלח"י להפסיק למשך כמה חודשים. תארו לכם לו גם אנו אז היינו מפסיקים — החודשים האחדים האלה היו עוברים, והיום היינו נפגשים עמכם ושואלים "מתי"? ושוב היינו מקבלים תשובה, ש"עוד לא הגיע הזמן", ש"צריך להפסיק". אין לזה סוף. כי לכם חשובה ה"הפסקה", כי רק את זאת אתם רוצים לשמוע מפינו. הרי לפני כחודש ימים ביקש ממני מר ק[ליינבוים] להפסיק לשלושה שבועות. מאז עברו יותר משלושה שבועות, אנו לא פעלנו, שום דבר לא קרה בארץ והיום אתם שוב באים עם אותה הדרישה: "להפסיק". לא הרגשנו את הנזק שבפעולותינו, אולם ראינו כמה סימנים של חד חיובי אשר עוררו פעולותינו בעולם. לפני שבועיים נפגש נציגנו עם עתונאי אמריקאי, אשר הודה כי אנו עוררנו תשומת-לב של העולם כלפי פינה נדחת זו: הוא גם הביע השערה, כי במידה מסויימת הצהרתו של רוזוולט פורסמה בהשפעת הפעולות שלנו. איננו חושבים שזה בדיוק כך, אולם כנראה יש איזה יסוד לדברים אלה. אנו גם עוקבים אחרי העיתונות העולמית וקראנו בכמה עיתונים אנגליים דרישה להמריץ את פתרון שאלת ארץ-ישראל, כי אחרת יגיעו העניינים למצב של אנרכיה. עיתון אחד כתב שגם הכריגדה ניתנה על מנת לפצות את הקיצוניים שבין הציונים. לו הייתם מתייחסים באופן אובייקטיבי לעובדה זו, הייתם גם אתם יכולים לנצל את הדבר למען הגברת הלחץ בדרישתכם, כמונח תוך הסתייגות ממעשינו. לדעתנו חובתכם היתה ליצור אותנו לולא היינו קיימים. אנו שוללים בהחלט את הנחתכם, שפעולותינו מסכנות את הנשק שבמחסניכם. החיפושים ברמת-הכובש ובחולדה¹⁸¹ ובנקודות אחרות היו לפני פעולותינו, וכשה"שלטונות נוכחו לראות את התגובה המאוחדת של כל היישוב על כך — הם נרתעו. ודווקא לאחר התחלת הפעולות לא נעשה יותר אף נסיון אחד של חיפושים כאלה. והדבר ברור: הם אינם מעוניינים עכשיו להתקיף את הנקודות שלכם כי הדבר הזה, במתיחות של היום, יגרום לתגובה מאוחדת של כל היישוב בצורה הרבה יותר רצינית. דווקא היום אין להם כל עניין לגרום לתופעה זו. בשעה שהם מקווים להילחם בנו בעזרת החלק השני של היישוב.

מוזרה מאוד היא הדעה, שאנו הופכים את היהודים לפחדנים. ראשית, אין זה נכון שהננו מקבלים את התרומות תוך איומים וסחיתות. ישנה הוראה מפורשת לכל אנשינו, שלא לעשות כך, והם אינם עושים זאת. אנו מקבלים את התרומות מצד היהודים מתוך רצונם הטוב וזהו ביטוי לאהדתם, ודווקא בתקופת פעולותינו גדלו התרומות פי כמה וכמה.

דעתנו היא הפוכה משלכם. אנו החדרנו ביישוב הכרת הערך שבכוח העברי. אנו לימדנו אותם כי ישנה גבורה והעזה בנוער העברי. הפגנו מעשים אשר רק יכולים להגביר את אומץ-לבו של צעיר בישראל ולא פחדנות.

הטלנו אמנם פחד, אבל לא על היהודים. הערבים, הם המפחדים עתה. ובזאת הודי-תם גם אתם. יש לנו הדים מהרושם שעשו פעולותינו על שכנינו, ודעתנו שמנענו את הערבים מנסיון לחדש את פעילותם הם. עתה הם יחשבו היטב אם כדאי להם הדבר, בטרם ירצו לעשות משהו.

איננו מזלזלים בכל מה שעשיתם והשגתם אתם. אנו יודעים יפה להעריך את ההשגים האלה: את מפעל ההתיישבות, את אגירת הנשק, את תעשיתכם הצבאית, את פעולותיכם בחוץ-לארץ. אנו מחשיבים מאוד את כל זה. אבל בזאת עוסקים אתם — לנו אין אפשרויות כאלה ואנו נמלא את תפקידנו באותו שטח, שלדעתנו הוונח על ידיכם ושהיגו חיוני מאוד בתקופה שלנו.

אם אתם חושבים בריצינות על הכרח של מלחמה בעתיד, הרי יש צורך להכשיר את הקרקע לכך. הנוער שלכם חונך במשך שנים על אי התנגדות, על הבלגה, על פציפיות, וכיצד תוכלו להפעילו בבוא השעה לאחר שנים של חינוך זה? אנו מכשי-רים את הקרקע לזאת. אנו מחזירים ברוח הנוער את הנכונות למלחמה ולהקרבה. ואתם הייתם צריכים להעריך את זאת.

איננו חושבים לתפוס את השלטון ביישוב. אמרנו את זאת בהרבה הזדמנויות. אין לנו כל אמביציות לכך. לו היה חי ר"ב¹⁸² היינו שואפים להעמידו בראש העם, אולם לאחר מותו אין לנו כל כוונות להשתלט על היישוב. אנו חושבים שבן-גוריון הוא האיש, שיכול היום להוביל את הנוער למלחמה. דווקא בן-גוריון ולא אלטמן או מי שהוא אחר במפלגה הרביזיוניסטית. אולם לשם כך בן-גוריון צריך לעזוב את מושבו ברחביה. כי כל זמן שהוא נמצא שם — לא יוכל לנהל את המלחמה הנ"ל. לנו אין כל אינטרס מפלגתי או מסגרותי. הננו מתפללים לשעה, שבה נוכל להכריז על סיום תפקידו של האצ"ל ולפורו. ובאותו רגע שתצאו אתם למלחמה — נתייצב כולנו תחת הנהגה אחידה, שבה אתם תהיו הרוב המכריע. אולם כל זמן שלא עשיתם זאת, אנו ננהל את מלחמתנו. לא התחייבנו לפעול כל 24 שעות. ישנן הפסקות. ייתכן שנמצא לנחויץ לבצע את הפעולה הבאה בעוד חצי שנה וייתכן שזה יקרה מחר, אולם דבר אחד ברור: לא נפסיק ולא נודיע על הפסקה. כי לזאת מחכים השלטונות.

הממשלה המקומית עומדת במצב של קומפרומיטציה של הפרסטיז'ה שלה. כי היא קיבלה מכות קשות מאוד. יודעים אנו שפיצוץ מספר בתים לא יכניע את ברי-טניה. איננו נלחמים באימפריה הבריטית. אולם בפעולותינו אנו הפגנו בפני האנגלים ובפני כל העולם, שאין יותר שקט בארץ. שגם היהודים יודעים להתמרד, כשם שכל עם מתמרד בשעה שנמצא תחת שלטון דיקוי. ואם אתם כותבים עלינו, שהגנו קומץ מבוטל, הרי הגוי יעשה את החשבון של "קל וחומר": אם קומץ מבוטל יכול לעשות דברים אלה, הרי מה יהיה באם כל היישוב יתמרד. ולעמוד בפני מרידה יהודית הרבה יותר לא נעים להם מאשר בפני התקוממות של ערבים.

אנו מעריכים מאוד את שליחותכם ועמדתכם הציבורית, אולם לא נסכים למונח-פוליה שלכם בשטח הפוליטי. בשטח זה הננו מוצאים את עצמנו רשאים לעשות את

182. ראש בית"ר, זאב ז'בוטינסקי.

חשבונונו אנו. איננו יכולים לקבל את כל מה שנעשה על-ידי הנהגתכם בתור אכסיומה פוליטית שאין לערער עליה.

אנו רואים את מלחמתנו כדבר פוליטי הכרחי בימים אלה. לא נוכל לוותר על דרכנו זו והננו פונים אליכם בבקשה לבל תפריעו לנו באם אינכם מוכנים בעצמכם לכך. מלחמת אהים לא תהיה באם לא תתערבו אתם במלחמתנו כנגד השלטונות. בכס תלוי הדבר: נשקנו לא מופנה כלפי יהודים ולא יופנה. ובאם אתם לא תתחילו בהתנגשויות, לא יקרה שום דבר. אתם תהיו אחראים עבור המצב הפנימי ביישוב.

ד ב ר י י ו ס ף : מפקדי הסביר לכם את גישתנו הפוליטית ונתן תשובה על הדברים ששעוררתם כאן. דעתי היא שדבריו היו ברורים ומספיקים למען להבהיר את נקודת השקפתנו. אינני רוצה להוסיף על זה אלא רק דברים קצרים אלה: אף אנוכי מוכרח להביע את אכזבתי מדברים ששמעתי כאן. הלכתי הנה עם תקווה מסויימת בלבי לשמוע איזה שהן הצעות קונקרטיות מחוץ לדרישתכם על הפסקת מלחמתנו. ובזאת אכזבתם. אתם השמעתם את כל השלילה, את כל מה שלא צריך לעשות, אולם לא ראינו שום הצעות לדרך אחרת, שום תכנית חיובית, אשר יכולה לשכנענו לעזוב את דרכנו. יהא הדבר ברור לכם: איננו עוסקים במעשינו מתוך אהבה למקצוע זה. נהיה מאושרים כשתבוא השעה להפסיק את זאת. איננו טירוריסטים ונפשנו סולדת משפיכת דם. הושבני שנוכחתם לדעת, שהננו אוהזים בכל האמצעים האפשריים למען מניעת שפיכת דם (ואפילו של זרים). יותר מכולכם הננו משתוקקים לבוא אותה השעה, כשגיווכח שאין כל צורך יותר בקיומנו, כי כל דרכנו היא סבל וקרבות. ואם בחרנו בדרך זו, הרי צריכים אתם להבין, שלא דרישה סתמית יכולה להפסיקנו. אתם באים הנה, כאבות אל בניהם השובבים, ואומרים לנו: תפסיקו להשתובב ולא — גענישכם. כך לא מדברים. איננו תינוקות, ובעצמכם הודיתם כי רואים אתם שאיננו מטורפים, ויש גם לנו הגיון פוליטי משלנו. אם צורה זו של מלחמתנו אינה יפה בעיניכם, הציעו צורות אחרות. הננו להבטיחכם, שאם מחר תגידו שיש צורך להוריד בכוח אלפי עולים בלתי-ליגליים — אנו נפסיק את פיצוץ הבניינים ונלך אתכם יחד להוריד את העולים. אולם אתם לא מציעים בכלל שום מלחמה, בו בזמן שדעתנו היא, שאין רשות לנו לשבת בחיבוק ידיים בימים אלה. וכאן רצוני לקבוע עוד עובדה אחת: מחוץ לנימוקים ושיקולים פוליטיים, ששמעתם מפי מפקדי, יש במלחמתנו משום ביטוי המרירות והזעם, שנצטברו בלבנות הנוער העברי כנגד השלטון המדכא והמת-עלל ברגשותינו הלאומיים. כאן בארץ גדל דור של נוער עברי, אשר זרה לו ההרגשה של יהודי גלותי המתרפס בפני השליט הזר. הנוער שלנו רוצה להרגיש את עצמו בארץ זו כבן למולדתו, כשם שמרגיש את עצמו האנגלי באנגליה, והוא איננו יכול לסבול המשטר האנטי-ציוני והאנטישמי של השלטונות המקומיים, משטר של התעללות ודיכוי הרגש הלאומי על כל צעד ושעל בחייו היומיים. אנו היינו שופר לאותה המרירות של הנוער הזה. אנו יודעים, שגם הנוער שלכם מבין את זאת ואוהד בלבו למלחמתנו. יבוא יום וגם הנוער שלכם יתפרץ, כי הוא מוכרח להתפרץ, כי לכל סבל יש גבול. ההתפרצות הזאת תבוא ברצונכם או שלא ברצונכם, אבל מוכרח היא לבוא. עוד בתקופת המאורעות, כששברנו את ה"הבלגה" שלכם, ראינו

ביטוי אהדה בלבות רבים מאנשיכם, ומאז עברו שנים של חחרפת המצב. הדבר הזה לא יכול לעבור בלא כל סימנים. איננו יודעים אם תצליחו עוד הרבה זמן להחזיק את הנוער הזה במצב של "הבלגה", במצב של ריסון הרגשות, שהינן המניע הנפשי הכביר והעיקרי לכל התמרדות. תבינו שאתם יושבים על הר־געש, ואין אנו בטוחים אם באמת תוכלו להחזיק במושכות ולכוון את העגלה הציונית לפי רצונכם במשך זמן בלתי מוגבל. דעתנו, שהגיעה השעה שתעשו את חשבון הנפש שלכם ושינוי הערכים. אנו הננו הסימפטום להתפרצות הרגש הני"ל. יודעים אנו שלא נקטוף את פרי מאמצינו. יודעים אנו שבסופו של דבר לכם יהיה השלטון, ואנו מוכנים להשלים עם זאת וגם לעזור לכם בהשגתו. הננו מוכנים למלא את תפקיד הכושי, שיעשה את שלו וילך, אולם תדעו להעריך את זאת ואל תפריעו...

לאחר ויכוח נוסף נסתיימה הפגישה כעבור חמש שעות.

הצדדים לא באו לשום הסכם ונפרדו תוך הכרזתו של גולומב על כך, שהיישוב מוכרח לאחוז בכל האמצעים למען הפסקת הפעולות של האצ"ל והוא יעשה זאת.

נספח

מלות צופן וקיצורים		
אחים	—	הצ"ח = הסתדרות ציונית חדשה (רביזיוניסטית)
בעלי הבית	—	השלטון הבריטי
ברזל	—	נשק
גורן	—	מחסני נשק
החברה	—	אצ"ל
הגיגה	—	מבצע צבאי
חוזות	—	מחוזות *
חורגים	—	לח"י
ח"ק (גם חו"ק)	—	חיל קרב
הת"מ	—	חיל תעמולה מהפכנית
ילקוטים	—	חוברות הדרכה והסברה
י"מ	—	יחידות מחץ
כוכבים	—	לח"י
המוסד	—	הבולשת הבריטית
מורים	—	מפקדים
מחבלים	—	סוכני הבולשת הבריטית
מחוזות האצ"ל	—	א — מחוז ירושלים; ב — מחוז תל-אביב; ג — מחוז חיפה; ד — מחוז השרון; ה — מחוז פתח-תקוה והאיזור; ו — מחוז הדרום
מחלה	—	מעצר וכליאה
המטבח הראשי	—	בניין הבולשת המרכזי בירושלים
מכשירים	—	כלי נשק
מנהלים	—	מפקדים גבוהים
המעמד	—	אצ"ל
מקומות עבודה	—	מקומות ריכוז לפעולות, אימונים, קשר ובסיסים להכנת המבצעים הצבאיים
המרכז החקלאי	—	המרכז המודיעיני
מרתף	—	מתתרת, פעילות מתתרתית
משק	—	אינוונטאר כללי במרכז ובסניפים
משקים	—	מחוזות
ספרות	—	זומר מקצועי בכתב להדרכה בסוגי נשק ואימוני קרב
צ"מ	—	צבא מהפכה
הקיר	—	הכותל המערבי

* ראה גם להלן : מחוזות האצ"ל

— כרוז שהמפקדה נהגה לפרסם אחרי כל מבצע ולפניו	רקלמה
— ארגון 'ההגנה'	ש"ד
— מגורים לאנשי אצ"ל המבוקשים על-ידי הבולשת הבריטית	שיכון
— מחלקת שרות ידיעות (מודיעין)	שרות
— א. חברי בית"ר ואצ"ל בצבא הבריטי; ב. חיילים בריטיים	תיירים

כינויים מחתרתיים

— יהודה נאות (גלובמן), מפקד הח"ק בירושלים	אביתגר
— יוסף לוי, מפקד מחוז פתח-תקוה	אביתר
— חיים לנדאו, מזכיר המטה	אברהם
— ראה: אמיץ	איתן
— יצחק אבינועם (יגנס)	אלון
— ירוחם (איתן) לבני, קצין המבצעים הארצי. כונה גם 'איתן'	אמיץ
— אריה בן-אליעזר	אמיתי
— ראה: ראובן	אמציה
— אליהו כץ, ממפקדי אצ"ל הוותיקים שפרשו בעת הפילוג והצטרפו אליו שוב ב-1946. אחיו של אביאל כץ	ארוז
— בן-ציון קשת (כצנלבוגן), מנהל מחלקת הכספים	אריה
— בנימין אליאב (לובוצקי)	בל
— ישראל אפשטיין, מנהל מחלקת ההסברה	בן-בלידור
— מנחם בגין, מפקד ראשי ומנהל המחלקה המדינית במפקדה	בן-דוד
— שלמה לב-עמי (לוי), ראש המטה הכללי ומנהל המחלקה הצבאית-ארגונית במפקדה. כונה גם 'דניאל', 'דני' ו'רמי'.	בני
— אליהו לנקין, מפקד מחוז ירושלים וחבר המחלקה הצבאית-ארגונית במפקדה. כונה גם 'יוסף'.	בנימין
— אהרן קדישמן	בן-עמי
— דוד רוזאל	בן-ענת
— מאיר ראם	גד
— שלום ורד (ורנר), מפקד מחוז השרון	גיורא
— דב אפרת	גלילי
— אליהו רביד (מצדי), חבר המפקדה הקודמת	דוד
— ראה: בני	דניאל, דני
— פנחס רייגורודסקי	הדיוט
— ראה: יואב	זאבי
— יצחק גוריון. כונה גם 'זאבי'.	יואב
— ראה: בנימין	יוסף
— יעקב חילביץ, מזכיר הצ"ח בחיפה ומנהל סניף 'מס חזית'	מבצר

מיקי	ישראל' שם.
משה	— סר הרולד מקמייכל, הנציב העליון הבריטי בארץ-ישראל
משולש	— נסים אליעד (אמסלם)
ניסן	— שמואל תמיר
סבח (סרן בן-חנוד)	— יעקב מרידור (וינרסקי)
עמיצור	— בצלאל סטולניצקי (עמיצור), מפקד מחוז הדרום
עקיבא	— יעקב תבין (פרשטיי), מנהל מחלקת המודיעין
ראובן	— דוד גרוסברד, מפקד מחוז תל-אביב. כונה גם 'אמציה'.
רות	— רחל ימיני
רמי	— ראה: בני
רמידור	— אביאל כץ, ממפקדי אצ"ל הוותיקים שפרשו בעת הפילוג והצטרפו אליו שוב ב-1944. אחיו של אליהו כץ.
שאול	— כנראה דוד יוטן. כונה גם 'משה'.
שמשון	— משה נחמד, מפקד מחוז חיפה
שפסיל	— שבתאי שמידט, אחד משני הנהגים הקבועים בשרות אצ"ל
תר	— תנחום רבינוביץ

